
STRATEGIA ROZWOJU GMINY ŁOWICZ NA LATA 2022-2030

**GMINA ŁOWICZ
POWIAT ŁOWICKI
WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE**

ZAMAWIAJĄCY	GMINA ŁOWICZ
WYKONAWCA	WESTMOR CONSULTING

ŁOWICZ 2022

Opracowanie:

Westmor Consulting

Urszula Wódkowska

Biuro: ul. Królewiecka 27, 87-800 Włocławek

Siedziba: ul. 1 Maja 1A, 87-704 Bądkowo

Zespół autorów pod kierownictwem Karoliny Drzewieckiej – Kierownika Projektu:

Joanna Kaszubska – Konsultant

Karolina Bonowicz – Analityk Stażysta

Spis treści

Wstęp	4
1. Wnioski z diagnozy	7
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych i oczekiwane rezultaty planowanych działań	16
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta	30
4. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Łowicz	35
5. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań	42
6. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy Łowicz	46
7. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	46
8. Źródła finansowania Strategii Rozwoju	49
Spis tabel i rysunków	64

Wstęp

Strategia rozwoju jest planem osiągnięcia długofalowych zamierzeń, implikując przejście ze stanu istniejącego do pożądanego, wyrażonego w wizji rozwoju. Strategia rozwoju stanowi najważniejszy dokument przygotowywany przez samorząd gminny, który określa priorytety i cele rozwoju społeczno-gospodarczego danej jednostki.

Niniejszy dokument strategiczny stanowi również podstawę do opracowania i wdrażania projektów współfinansowanych m.in. ze środków zewnętrznych.

W ramach prac nad strategią rozwoju przeprowadzono diagnozę, której celem była analiza potencjału społeczno-gospodarczego Gminy Łowicz, uwzględniając przy tym przestrzenne uwarunkowania. Diagnoza jest punktem wyjścia do konstruowania kierunków działań, a następnie celów strategicznych i działań¹.

Na podstawie wniosków z przeprowadzonej analizy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy w Strategii Rozwoju przedstawiono plan działań do 2030 roku. Określone zostały następujące elementy: misja i wizja rozwoju, cele strategiczne i operacyjne oraz sposób realizacji i finansowania Strategii, ze wskazaniem podmiotów zaangażowanych w jej wdrażanie. Ponadto przedstawiono działania, które pozwolą osiągnąć zakładane długookresowe cele strategiczne.

UWARUNKOWANIA PROGRAMOWE

Strategia Rozwoju Gminy Łowicz na lata 2022-2030 stanowi dokument bazowy, który określa, jakie działania powinny być wdrażane, aby wspierać dalszy rozwój Gminy, przede wszystkim w sferze społecznej i gospodarczej, ale także wpływać na ożywienie sfery kulturalnej i turystycznej z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju. Przy jej formułowaniu, pod uwagę wzięto założenia obowiązujących dokumentów strategicznych wyższego rzędu, tj.:

- Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.,
- Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030.

Poniżej dokonano opisu zgodności założeń strategicznych Gminy Łowicz z dokumentami wyższego rzędu.

¹ Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Gminy Łowicz na lata 2022-2030 stanowi odrębny raport. W niniejszej Strategii uwzględniono najważniejsze wnioski z diagnozy.

STRATEGIA NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU DO ROKU 2020 (Z PERSPEKTYWA DO 2030 R.)

Strategia została przyjęta uchwałą Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. 2017 poz. 260). Głównym celem Strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

W dokumencie określono następujące cele szczegółowe:

- cel szczegółowy I – trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną
- cel szczegółowy II – rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony
- cel szczegółowy III – skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu

Cele zakładane do realizacji przez Gminę Łowicz wpisują się w cele i kierunki działań zawarte w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, głównie w cel szczegółowy III – skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu, kierunek interwencji – zwiększenie efektywności programowania rozwoju poprzez zintegrowanie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego oraz zapewnienie realnej partycypacji społecznej, a także cel szczegółowy II – rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, kierunki interwencji – aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom miasta, rozwój obszarów wiejskich i wzmocnienie sprawności administracyjnej samorządów terytorialnych oraz ich zdolności do współpracy z partnerami na rzecz rozwoju.

KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2030

Jest to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. i został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą nr 102 z dnia 17 września 2019 r. (M.P. 2019 poz. 1060). Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Powyższy cel realizowany jest poprzez trzy cele szczegółowe polityki regionalnej:

1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Założenia strategiczne Gminy Łowicz zostały określone z uwzględnieniem postanowień Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU TRANSPORTU DO 2030 ROKU

Strategia została przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą nr 105 z dnia 24 września 2019 r. (M.P. z 2019 r. poz. 1055).

Cel główny Strategii brzmi: Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa bezpieczeństwa ruchu uczestników i efektywności sektora transportowego, przez tworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym, europejskim i globalnym. Zrealizowanie powyższego celu wymagać będzie osiągnięcia następujących kierunków interwencji:

- kierunek interwencji 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce,
- kierunek interwencji 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym,
- kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności,
- kierunek interwencji 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów,
- kierunek interwencji 5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko,
- kierunek interwencji 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.

Założenia strategiczne Gminy Łowicz, obejmujące prace w zakresie przebudowy i modernizacji dróg, wpłyną na osiągnięcie celu głównego Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO 2030

Strategia została przyjęta uchwałą nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r. i stanowi ona odpowiedź Samorządu Województwa na zmieniającą się sytuację polityczną kraju i warunki społeczno-gospodarcze oraz przestrzenne regionu.

Cele strategiczne i wyznaczone do nich cele operacyjne ujęte w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego to:

1. Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka:
 - 1.1. Zwiększenie potencjału badawczego i innowacyjnego;
 - 1.2. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego;
 - 1.3. Wsparcie rozwoju MŚP;
 - 1.4. Rozwój sektora rolnego i zwiększenie jego konkurencyjności;
2. Obywatelskie społeczeństwo równych szans:
 - 2.1. Rozwój kapitału społecznego;
 - 2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców;
 - 2.3. Ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego;
3. Atrakcyjna i dostępna przestrzeń:
 - 3.1. Adaptacja do zmian klimatu i poprawa jakości zasobów środowiska;
 - 3.2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu;
 - 3.3. Zwiększenie dostępności transportowej;
 - 3.4. Nowoczesna energetyka w województwie;
 - 3.5. Racjonalizacja gospodarki odpadami;
 - 3.6. Zwiększenie dostępności do usług teleinformatycznych.

Dodatkowo w dokumencie wyznaczono cel horyzontalny: Efektywnie i odpowiedzialnie zarządzany region.

Wyżej wymienione cele na szczeblu wojewódzkim są spójne z celami rozwojowymi określonymi przez Strategię Rozwoju Gminy Łowicz na lata 2022-2030. Realizacja ich założeń wpłynie na osiągnięcie zakładanych efektów na terenie gminy i województwa łódzkiego.

1. Wnioski z diagnozy

Zgodnie z art.10a ust.1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2021 poz. 1057) podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych. W ramach przeprowadzonej diagnozy dokonano analizy sfery społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Ponadto uwzględniono analizę zdolności inwestycyjnej Gminy Łowicz i potencjału jakości życia, w tym wyniki badania ankietowego.

Kompleksowa diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Łowicz na potrzeby opracowania niniejszej Strategii Rozwoju stanowi odrębny raport.

POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE I KOMUNIKACYJNE

Gmina Łowicz to gmina wiejska, o charakterze rolniczym. Jest położona w północno-wschodniej części województwa łódzkiego i w centralnej części powiatu łowickiego. Gmina posiada dogodne położenie geograficzne i komunikacyjne. Lokalizacja w sąsiedztwie Łowicza i Łodzi stwarza szanse na rozwój gospodarczy Gminy. Przebiegająca przez ten obszar droga krajowa 14, 92 i 70 oraz droga wojewódzka 703, 704 i 584 stanowią kluczowe elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa łódzkiego. Układ drogowy stanowi dogodne połączenie pomiędzy ośrodkami na terenie gminy i województwa.

Na terenie gminy funkcjonuje publiczny transport zbiorowy. Gmina Łowicz współdziała z Miastem Łowicz w zakresie wykonywania zadań publicznego transportu zbiorowego na tym terenie. Poza zadaniami z zakresu lokalnego transportu zbiorowego realizowanymi przez Miejski Zakład Komunikacji z siedzibą w Łowiczu, na terenie gminy Łowicz odbywają się również przewozy autobusowe o charakterze użyteczności publicznej – linie autobusowe zostały utworzone w ramach Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej.

Zgodnie z badaniem ankietowym przeprowadzonym wśród mieszkańców gminy, które zostało zawarte w Diagnozie opracowanej do Strategii, do najistotniejszych problemów w tym zakresie zaliczono m.in. stan dróg oraz niewystarczającą liczbę odcinków dróg gminnych oraz brak chodników i ścieżek rowerowych.

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Brak uciążliwego przemysłu oraz bliskość form ochrony przyrody wpływa na wysokie walory przyrodnicze gminy. Szata roślinna jest zróżnicowana, co wiąże się z występowaniem blisko siebie terenów rolnych, leśnych oraz obszarów wysoce cennych przyrodniczo i krajobrazowo. Najcenniejsze pod względem bioróżnorodności tereny skupia południowo-wschodnia i centralna część gminy, gdzie zlokalizowane są główne kompleksy leśne. Największe kompleksy leśne znajdują się w okolicach miejscowości: Wygoda, Zawady i Otolice. Na pozostałym obszarze występują mniejsze kompleksy.

Zgodnie z danymi w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody na terenie gminy Łowicz znajdują się:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko – Berlińskiej,
- Obszar Natura 2000 Pradolina Bzury-Neru,
- Obszar Natura 2000 Pradolina Warszawsko – Berlińska.

Na obszarze gminy Łowicz zlokalizowany jest jeden korytarz ekologiczny. Jest to KPnC-20 Dolina Bzury - Neru. Powyższe korytarze należą do Krajowej sieci ekologicznej ECONET

Polska, pełniąc funkcję krajowych korytarzy ekologicznych.

Przez teren ten przebiega granica działu wodnego I rzędu Wisła. Głównym ciekim przepływającym przez teren gminy jest rzeka Bzura. Znajdują się tu następujące JCWP: PLRW200017272529 Bobrówka, PLRW200017272549 Uchanka oraz PLRW20002427249 Słudwia od Przysowej do ujścia.

Na obszarze tym obowiązuje Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, które to są podstawowymi dokumentami planistycznymi gospodarki wodnej według Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Według map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego, dostępnych na stronie internetowej Geoportal, na terenie gminy Łowicz istnieje zagrożenie wystąpienia powodzi. Szczególnie narażone są tereny znajdujące się w okolicy rzeki Bzury i Bobrówki.

PROCESY DEMOGRAFICZNE

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego i przeprowadzoną diagnozą do Strategii w ciągu ostatnich lat wzrosła liczba mieszkańców. Ogólna liczba ludności w okresie 2016-2020 wzrosła o 0,31%.

Niekorzystnym zjawiskiem jest proces starzenia się społeczeństwa spowodowany rosnącą liczbą ludności w wieku poprodukcyjnym oraz zmniejszaniem się liczby osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Zmieniająca się sytuacja demograficzna będzie w przyszłości skutkowała zmianą popytu na usługi publiczne związane z opieką i potrzebami osób starszych.

GOSPODARKA

W ciągu ostatnich lat zaobserwowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Głównym miejscem pracy i źródłem utrzymania dla większości mieszkańców jest praca w gospodarstwach rolnych oraz w zakładach usługowo-handlowych na terenie powiatu łowickiego oraz w pobliskim Łowiczu.

W latach 2016-2018 wskaźnik aktywności gospodarczej był niższy od wskaźnika dla powiatu łowickiego, województwa łódzkiego i kraju. Na uwagę zasługuje fakt, że od 2019 r. wskaźnik przewyższył wskaźnik powiatowy, co wskazuje, że poziom przedsiębiorczości na tym terenie jest wyższy niż w powiecie łowickim.

W ciągu ostatnich 5 lat na obszarze gminy odnotowano spadek stopy bezrobocia, który dotyczył wszystkich grup wiekowych wśród osób bezrobotnych. Wraz ze spadkiem bezrobocia zaobserwować można również zmniejszenie udziału osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem na terenie gminy.

Zgodnie z badaniem ankietowym przeprowadzonym w ramach diagnozy sporządzanej do Strategii, wśród mieszkańców gminy, do najistotniejszych problemów z zakresu gospodarki zaliczono brak atrakcyjnych miejsc pracy.

MIESZKALNICTWO

W ciągu ostatnich lat obserwuje się wzrost liczby mieszkań na terenie gminy, związany z nim wzrost liczby izb oraz powierzchni użytkowej mieszkań, co świadczy o korzystnym rozwoju gminy Łowicz pod względem mieszkalnictwa oraz zainteresowaniem nią pod względem osiedleńczym. Wzrostowi ulega również liczba mieszkań wyposażona w instalacje sanitarne.

OŚWIATA

Gmina Łowicz, zgodnie ze swoją kompetencją, prowadzi opiekę dla dzieci do lat 3 oraz edukację w zakresie przedszkolnym i podstawowym.

Na terenie gminy Łowicz od 2021 r. znajduje się gminny żłobek „Kubusiowy Zakątek” oraz 6 oddziałów przedszkolnych przy:

- Szkole Podstawowej im. Bohaterów Września w Dąbkowicach,
- Szkole Podstawowej im. Janusza Korczaka w Popowie,
- Szkole Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Zielkowicach,
- Szkole Podstawowej w Jamnie,
- Szkole Podstawowej w Niedźwiadzie,
- Szkole Podstawowej w Wygodzie.

Funkcjonuje tu 6 szkół podstawowych:

- Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Września w Dąbkowicach,
- Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Popowie,
- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Zielkowicach,
- Szkoła Podstawowa w Jamnie,
- Szkoła Podstawowa w Niedźwiadzie,
- Szkoła Podstawowa w Wygodzie.

Każda ze szkół zapewnia dostęp do wykwalifikowanej kadry oraz bogatej oferty dydaktycznej. Baza dydaktyczna szkół jest systematycznie uzupełniana o nowoczesne pomoce dydaktyczne, sprzęt sportowy i inne narzędzia do prowadzenia zajęć edukacyjnych.

Wskaźniki skolaryzacji obrazują, że część uczniów z obszaru gminy uczy się w jednostkach oświatowych poza jej terenem.

KULTURA, TURYSTYKA, SPORT I REKREACJA

Na terenie gminy Łowicz zadania z zakresu popularyzacji kultury realizuje przede wszystkim Gminna Biblioteka Publiczna w Bocheniu. Działają tutaj również pozarządowe organizacje i stowarzyszenia, których głównym zadaniem jest zaspokajanie kulturalnych potrzeb mieszkańców oraz kreowanie kulturalnej tożsamości tego regionu.

Gminna Biblioteka Publiczna realizuje podstawowe zadania statutowe poprzez promowanie czytelnictwa, gromadzenie literatury, a także prowadzi działalność kulturowo-artystyczną, poprzez organizowanie wystaw, pogadanek, konkursów czy występów teatralnych. Organizuje i współorganizuje szereg imprez i wydarzeń kulturalnych, m.in. spektakl teatralny dla dorosłych i dla dzieci, ferie zimowe w bibliotece, wakacje w bibliotece, wystawy książek, wystawy okolicznościowe, spotkanie autorskie, spotkania okolicznościowe, lekcje biblioteczne, konkursy, wyjazdy do teatru, wycieczki krajoznawcze, spotkania teatralne dla uczniów.

Na terenie gminy znajdują się Domy Ludowe w miejscowości Bocheń, Dąbkowice Górne, Dąbkowice Dolne, Guźnia, Jamno, Jastrzębia, Klewków, Małszyce, Mystkowice, Niedźwiada, Ostrów, Otolice, Parma, Pilaszków, Placencja, Popów, Szczudłów, Świące, Strzelcew, Świerz Pierwszy, Świerz Drugi, Wygoda, Zabostów Duży, Zawady, Zielkowice.

Funkcjonuje tu również 5 boisk do piłki nożnej (w Jamnie, Wygodzie, Niedźwiadzie i Placencji) oraz boisko wielofunkcyjne „ORLIK”, które znajduje się przy Szkole Podstawowej w Popowie. Ponadto w czterech szkołach znajdują się hale sportowe.

Występują tutaj walory przyrodnicze oraz kulturowe, do których należą jeziora, rzeki, obszary chronionego krajobrazu oraz obiekty zabytkowe i imprezy kulturalne o zasięgu lokalnym. Gminę Łowicz charakteryzuje rozpowszechniona kultura łowicka, której znakiem rozpoznawczym jest jej strój ludowy, rzeźba oraz architektura. Znajdują się tu obszary o szczególnych wartościach przyrodniczych: obszar chronionego krajobrazu Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej oraz obszary Natura 2000 Pradolina Bzury-Neru i Pradolina Warszawsko-Berlińska. Ponadto przez teren gminy przebiegają 4 szlaki rowerowe i 3 trasy piesze.

OCHRONA ZDROWIA

Za ochronę zdrowia na terenie gminy oraz zapewnienie podstawowej opieki medycznej mieszkańcom odpowiadają ośrodki zdrowia, znajdujące się w Łowiczu. Nocną i świąteczną opiekę zdrowotną dla mieszkańców świadczy Zespół Opieki Zdrowotnej w Łowiczu.

POMOC SPOŁECZNA

Ustawowe zadania pomocy społecznej na terenie gminy Łowicz wypełnia **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łowiczu**. Według danych GOPS w Łowiczu, na przestrzeni lat 2018-2020, liczba osób korzystająca z zasiłków stałych oraz okresowych zmalała.

Biorąc pod uwagę liczbę rodzin, główną przyczyną trudnej sytuacji beneficjentów pomocy społecznej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łowiczu jest: bezrobocie, ubóstwo oraz niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz potrzeba ochrony macierzyństwa.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

W zakresie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy działania prowadzą:

- Dzielnicowi z Komendy Powiatowej Policji w Łowiczu,
- 14 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, zlokalizowane w: Pilaszkowie, Świryżu Drugim, Bocheniu, Zielkowicach, Klewkowie, Niedźwiadzie, Zawadach, Parmie, Wygodzie, Ostrowie, Jamnie, Popowie, Zabostowie Dużym i Mystkowicach.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Na terenie gminy brak jest sieci ciepłowniczej. Ciepło odbiorcom dostarczane jest za pomocą indywidualnych kotłowni i systemów grzewczych, które zaspokajają potrzeby budynków mieszkalnych oraz obiektów publicznych. Sieć gazowa doprowadzona jest jedynie do miejscowości Zielkowie i Małszyce. Przez teren ten przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN 200 Skierniewice – Łowicz. Stacja redukcyjno – pomiarowa zlokalizowana jest na granicy miasta Łowicz, a wsi Zielkowie.

Na terenie gminy 30,30% mieszkańców w 2020 r. było podłączonych do sieci kanalizacyjnej. W miejscach, gdzie budowa systemu kanalizacji zbiorowej jest ekonomicznie nieuzasadniona, gospodarka ściekowa jest oparta na gromadzeniu ścieków w zbiornikach bezodpływowych (szambach) oraz przydomowych oczyszczalniach. W roku 2020 na obszarze gminy zinventaryzowano 1 143 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków oraz zbiorników bezodpływowych. Część obszaru gminy Łowicz wchodzi w skład aglomeracji Łowicz (PLLO005).

Dużo lepiej przedstawia się sytuacja w zakresie podłączenia do sieci wodociągowej, gdzie dostęp do bieżącej wody posiadają niemal wszyscy mieszkańcy gminy tj. 97,40% mieszkańców. Badania jakości wody wykazały brak istotnych zagrożeń dla zdrowia konsumentów korzystających z wody z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia na terenie gminy.

Energia elektryczna rozprowadzana jest poprzez linie średniego napięcia do poszczególnych stacji transformatorowych SN/nn znajdujących się na terenie gminy, z których wyprowadzona jest sieć niskiego napięcia, trafiająca bezpośrednio do odbiorców końcowych.

Gmina posiada uporządkowany system gospodarki odpadami.

Zgodnie z badaniem ankietowym przeprowadzonym w ramach diagnozy do Strategii, do najistotniejszych problemów na tym terenie z zakresu infrastruktury technicznej zaliczono niedostateczny stan infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz nierozwinięta sieć gazowa.

ANALIZA ZDOLNOŚCI INWESTYCYJNEJ

Diagnoza wykazała, że budżet Gminy osiągał coraz wyższe dochody. W ciągu ostatnich 5 lat dochody wzrosły o 60,27%, z czego dochody majątkowe zwiększyły się czternastokrotnie, a dochody bieżące o 41,65%. W ciągu analizowanych lat, co roku wypracowywano nadwyżkę operacyjną, co uznać należy za pozytywny aspekt planowania i wykonywania dochodów i wydatków bieżących w Gminie. Jeżeli chodzi o wynik budżetowy to nadwyżkę budżetową, udało się wypracować w roku 2016 oraz 2018.

POLITYKA PRZESTRZENNA

Powierzchnia gminy Łowicz wynosi 13 315 ha. Zgodnie z danymi GUS w obecnej strukturze funkcjonalnej największy udział procentowy w powierzchni jednostki stanowią użytki rolne oraz lasy oraz grunty leśne, oraz zadrzewione i zakrzewione.

Struktura przestrzenna osadnictwa na terenie gminy charakteryzuje się równomiernym rozmieszczeniem zabudowy osadniczej. Zabudowa zlokalizowana jest w układzie długich, zwartych ulicówek: w części zachodniej i północno-wschodniej - równoleżnikowo, w części południowo-wschodniej - południkowo. Takie ukierunkowanie ciągów zabudowy wynika z istniejących uwarunkowaniach środowiska przyrodniczego (układ hydrograficzny i rzeźba terenu) oraz historycznych - rozwój zabudowy w zbliżeniu do ważnych traktów drogowych wiodących do Łowicza. Zabudowa większości wsi charakteryzuje się jednostronną zabudową przyuliczną. Miejscami występuje również zjawisko lokowania siedlisk po przeciwnej stronie ulicy. Wyjątkiem są wsie południowo-wschodniego obszaru gminy: Zielkowice, Placencja, Parma, Wygoda i Zawady a także wieś Guźnia, gdzie wykształciła się dwustronna, dosyć zwarta zabudowa przyuliczna.²

ANALIZA SWOT

Gmina Łowicz podejmuje działania wykorzystujące swój potencjał w celu dostosowania do zmieniających się warunków gospodarczych oraz wymagań potencjalnego mieszkańca

² Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łowicz

i inwestora, zwiększając w ten sposób swoją konkurencyjność. Przeprowadzona diagnoza strategiczna pozwoliła zauważyć, że występuje wiele czynników sprzyjających rozwojowi Gminy Łowicz (tzw. **szanse i mocne strony**).

Poniżej przedstawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia wywierające wpływ na dalszy rozwój Gminy.

Tabela 1. Analiza SWOT – przestrzeń i środowisko

Mocne strony	Słabe strony
• dogodne położenie geograficzne i komunikacyjne, • przebiegające drogi krajowe nr 92, 70, 12, • położenie w pobliżu węzła autostradowego A2, • położenie w niedalekiej odległości Łowicza oraz Łodzi, • działania inwestycyjne w zakresie poprawy stanu technicznego dróg, • występowanie obszarów cennych przyrodniczo, • tereny rekreacyjne i atrakcyjność wypoczynkowo - rekreacyjna.	• zły stan techniczny części dróg gminnych oraz zły stan dróg powiatowych, na które gmina nie ma wpływu, a brakuje im odwodnienia, poboczy itp., • niedostateczna sieć ścieżek rowerowych i chodników, • niewystarczające wykorzystanie możliwości rozwoju potencjału rekreacyjnego gminy.
Szanse	Zagrożenia
• pozyskanie środków finansowych z funduszy krajowych lub europejskich na rozbudowę i modernizację infrastruktury drogowej, • rozwój rekreacji.	• ograniczona ilość środków na rozwój infrastruktury technicznej.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2. Analiza SWOT – społeczeństwo

Mocne strony	Słabe strony
• ludność w wieku produkcyjnym stanowiąca największą grupę mieszkańców gminy; • funkcjonowanie bibliotek oraz organizacji pozarządowych, • wzrost liczby ludności, • dodatni przyrost naturalny, • dodatnie saldo migracji.	• rosnący udział ludności w wieku poprodukcyjnym.
Szanse	Zagrożenia
• napływ nowych mieszkańców.	• postępujący proces starzenia się społeczeństwa.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3. Analiza SWOT – gospodarka

Mocne strony	Słabe strony
- wzrost liczby podmiotów gospodarczych, - wzrastająca przedsiębiorczość mieszkańców, - spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej, - wzrost liczby budynków mieszkalnych, - przynależność do łódzkiej strefy ekonomicznej, - tereny inwestycyjne objęte w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.	- emigracja ludności do większych miast – zwłaszcza osób młodych, - brak firm innowacyjnych.
Szanse	Zagrożenia
budowa nowych zakładów na terenie gminy przez podmioty krajowe i zagraniczne.	zmniejszająca się opłacalność produkcji rolnej.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 4. Analiza SWOT – infrastruktura techniczna

Mocne strony	Słabe strony
- rozbudowana sieć wodociągowa zaopatrująca niemal wszystkich mieszkańców gminy w wodę, - zadowalający obecny stan sieci elektroenergetycznej, - brak istotnych zagrożeń dla zdrowia konsumentów korzystających z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia na terenie gminny, - uporządkowany system gospodarki odpadami, - przynależność do aglomeracji ściekowej Łowicz, funkcjonujący punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK).	- niewystarczający stopień skanalizowania obszaru gminy, - korzystanie przez mieszkańców ze zbiorników bezodpływowych w niedostatecznym stanie technicznym, - brak szybkiego internetu w części gminy.
Szanse	Zagrożenia
- pozyskanie środków finansowych z funduszy krajowych lub europejskich na rozbudowę infrastruktury technicznej, - rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej, - powstawanie nowoczesnych instalacji do przetwarzania odpadów, - wprowadzenie na terenie kraju nowych założeń i wytycznych dotyczących gospodarowania odpadami komunalnymi, - rozwój szybkiego Internetu.	- rosnąca produkcja odpadów komunalnych oraz niewłaściwe postępowania z odpadami przez część właścicieli nieruchomości, - niewłaściwe zagospodarowywanie nieczystości ciekłych przez właścicieli nieruchomości, - rosnące koszty inwestycji dotyczące rozbudowy infrastruktury technicznej, - ograniczona ilość środków na inwestycje w przyszłych latach, - niewłaściwe postępowanie z odpadami przez część właścicieli nieruchomości.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 5. Analiza SWOT – infrastruktura społeczna

Mocne strony	Słabe strony
- funkcjonowanie wielu organizacji, klubów i stowarzyszeń pozarządowych, - funkcjonowanie GOPS, - zmniejszająca się ilość osób długotrwale bezrobotnych, - podejmowanie istotnych ze społecznego punktu widzenia przedsięwzięć inwestycyjnych, - wzrastająca świadomość i aktywność społeczna mieszkańców w zakresie wyborów ogólnokrajowych oraz samorządowych, - dostęp do żłobka i szkolnictwa podstawowego na terenie gminy; - dobry poziom bezpieczeństwa publicznego i przeciwpożarowego (policja, straż pożarna).	ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów.
Szanse	Zagrożenia
- modernizacja obiektów pod rozwój społeczny, - pozyskanie środków finansowych z funduszy krajowych lub europejskich na rozbudowę infrastruktury społecznej, - rosnąca aktywność i poziom integracji mieszkańców w wyniku realizowanych projektów.	- rosnące koszty inwestycji, - ograniczona ilość środków na inwestycje w przyszłych latach, - migracja społeczeństwa do większych miast, - niestabilna sytuacja geopolityczna i zdrowotna w Europie i na świecie.

Źródło: Opracowanie własne

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych i oczekiwane rezultaty planowanych działań

WIZJA I MISJA

Wizja rozwoju określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Wizja określa zatem, jak Gmina zamierza być postrzegana w przyszłości.

Uwzględniając powyższe, określono następującą wizję rozwoju:

Gmina Łowicz to przyjazna mieszkańcom i środowisku Gmina, wspierająca lokalną aktywność, dbająca o dziedzictwo kulturowe, jest miejscem wypoczynku i rekreacji oraz jest otwarta na inwestorów.

Strategia Rozwoju powinna stanowić dokument bazowy, wspierać i synergicznie wpływać na realizację celów i działań sprecyzowanych w innych dokumentach planistycznych i strategicznych Gminy, wpływając na jego ożywienie społeczno-gospodarcze oraz rozwój w sferze społecznej, kulturalnej i rekreacyjnej.

Misja to zwięzła, wewnętrznie spójna deklaracja definiująca powód istnienia organizacji, jej podstawowy cel, na którego realizację nastawione są jej działania oraz wartości, które kierują pracą jej personelu.

W przypadku jednostek samorządu terytorialnego, misja została zdefiniowana w ustawie o samorządzie gminnym, zgodnie z którą do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty.

Uwzględniając powyższe, określono następującą misję:

Misją Gminy Łowicz jest stworzenie perspektyw rozwoju swoim mieszkańcom oraz zapewnienie im odpowiednich warunków życia. Gmina pragnie rozwijać rolnictwo, gospodarkę lokalną wykorzystując zasadę zrównoważonego rozwoju. Gmina tworzy także tereny atrakcyjne dla spędzenia czasu wolnego, wypoczynku i rekreacji.

CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cele strategiczne są odpowiedzią na problemy zdiagnozowane w ramach przeprowadzonej diagnozy Gminy. Cele strategiczne wynikają ze sformułowanej wcześniej wizji rozwoju Gminy. Wytaczają kierunki, którymi należy podążać, by osiągnąć założony w niej stan. W ramach niniejszej Strategii określono 3 cele strategiczne w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym:

Wymiar społeczny:

Cel strategiczny 1: Zwiększenie dostępu do infrastruktury i usług społecznych;

Wymiar gospodarczy:

Cel strategiczny 2: Rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej;

Wymiar przestrzenny (środowisko i infrastruktura):

Cel strategiczny 3: Ochrona środowiska z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

Wymiary rozwojowe Gminy są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Zadania i cele zrealizowane w jednym wymiarze rozwojowym wpływają na realizację zadań i celów w innym, dzięki czemu powstaje efekt synergii wzmacniający osiągnięcie wymaganych wskaźników, co tylko przyspiesza realizację określonej wizji rozwoju Gminy.

Cele strategiczne będą osiągnięte poprzez realizację szczegółowych celów operacyjnych, które zaprezentowano w tabeli poniżej.

Tabela 6. Cele strategiczne i operacyjne

Wymiar	Cel strategiczny	Cele operacyjne
Społeczny	Zwiększenie dostępu do infrastruktury i usług społecznych	1.1. Poprawa jakości życia mieszkańców
		1.2. Rozwój rekreacji
		1.3. Rozwój oferty edukacyjnej
		1.4. Aktywizacja społeczna mieszkańców
Gospodarczy	Rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej	2.1. Podnoszenie kompetencji zawodowych mieszkańców oraz tworzenie przestrzeni gospodarczej
		2.2. Rozwój opłacalnego ekonomicznie rolnictwa
		2.3. Rozwój i poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej
Przestrzenny	Ochrona środowiska z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii	3.1. Poprawa estetyki Gminy
		3.2. Poprawa stanu środowiska naturalnego
		3.3. Niedopuszczenie do pojawienia się ryzyka powodziowego, poprzez racjonalne gospodarowanie gruntami przyległymi do cieków wodnych, w szczególności niedopuszczanie do nich zabudowy

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny: 1. Zwiększenie dostępu do infrastruktury i usług społecznych:

Cel operacyjny 1.1. Poprawa jakości życia mieszkańców;

Cel operacyjny 1.2. Rozwój rekreacji;

Cel operacyjny 1.3. Rozwój oferty edukacyjnej;

Cel operacyjny 1.4. Aktywizacja społeczna mieszkańców.

Niniejszy cel strategiczny zakłada działania, które przyczyniają się do wzrostu jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjnego miejsca zamieszkania. W jego ramach zaplanowane zostały kierunki działań z zakresu zwiększenia zasobów mieszkalnych na terenie gminy, wsparcia obiektów użyteczności publicznej oraz jednostek oświatowych, a także świadczonych w nich usług. Ponadto uwzględniono zapewnienie dostępu do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

Istotnym aspektem jest również dalsze doposażanie OSP, dla zapewnienia odpowiedniego stopnia bezpieczeństwa mieszkańców.

Istotnym elementem Strategii i jej działań jest wzmacnianie oferty rekreacyjnej gminy. W oparciu o istniejące zasoby przyrodnicze, Gmina skupi się na kształtowaniu tej funkcji za pomocą zapobiegania niszczenia i dewastacji oraz kontroli stanu zachowania obiektów, ponadto realizowane będą inwestycje z zakresu budowy i przebudowy infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. Planowana jest organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych, rozwój współpracy instytucji kultury z mieszkańcami. Bardzo duży nacisk zostanie położony na aktywizację osób starszych i młodzieży, m.in. poprzez organizację wydarzeń kulturalnych oraz rekreacyjnych skierowanych do mieszkańców tych grup społecznych, jednakże zamierzonym celem jest aktywizacja każdej grupy społecznej. Realizacja celu wpłynie na rozwój miejsc wspierających aktywność fizyczną mieszkańców, poprzez rozbudowę infrastruktury rekreacyjnej. Wpłynie to na budowanie tożsamości lokalnej oraz wzrost atrakcyjności gminy pod względem rekreacyjnym i osiedleńczym, a także wpłynie na ograniczenie możliwości wykluczenia społecznego na terenie gminy, a także zachęci młode osoby do pozostawania na tym terenie.

Kolejnym kierunkiem jest poprawa stanu technicznego obiektów użyteczności publicznej i ich dostępności, a także usług w nich świadczonych, co wpłynie na zwiększenie zainteresowania aktywnością społeczną mieszkańców.

Wzmacnianie oferty kulturalnej wpłynie na aktywność kulturalną mieszkańców. Do działań w tej sferze należy m.in. organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych oraz współpraca z instytucjami kultury w celu rozwoju oferty kulturalnej dla mieszkańców gminy.

Tabela 7. Cel strategiczny: 1. Zwiększenie dostępu do infrastruktury i usług społecznych

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 1.1 Poprawa jakości życia mieszkańców					
1. Zwiększenie oferty mieszkaniowej	- wzrost powierzchni uzbrojonych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, - zwiększenie oferty mieszkaniowej, - promocja Gminy w zakresie mieszkalnictwa.	- powierzchnia uzbrojonych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową [ha], - liczba nowych mieszkań [szt.], - liczba przeprowadzonych akcji promocyjnych [szt.].	- Budżet własny Gminy; - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne; - Budżet podmiotów realizujących zabudowę mieszkaniową.	- Urząd Gminy Łowicz; - Podmioty realizujące zabudowę mieszkaniową.	2022-2030
2. Wzrost poziomu bezpieczeństwa	lepsze wyposażenie jednostek OSP.	liczba dofinansowanych OSP [szt.].	- Budżet własny Gminy; - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne.	Urząd Gminy Łowicz.	2022 - 2030
Cel operacyjny 1.2 Rozwój rekreacji					
3. Kształtowanie funkcji rekreacyjnej gminy	- zapobieganie niszczeniu i dewastacji oraz kontrola stanu zachowania obiektów zabytkowych, - zabytki w dobrym stanie, - wybudowana i przebudowana, dopasowana do potrzeb infrastruktura sportowa i rekreacyjna.	- liczba obiektów zabytkowych w dobrym stanie [szt.], - liczba wybudowanych i przebudowanych obiektów sportowych i rekreacyjnych [szt.], - powierzchnia nowych terenów rekreacji [ha]	- Budżet własny Gminy Łowicz; - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne; - Program Rządowy Polski Ład.	Urząd Gminy Łowicz.	2022 - 2030

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 1.3 Rozwój oferty edukacyjnej					
4. Wzrost jakości kształcenia mieszkańców	– realizacja Programu Laboratoria Przyszłości, – przebudowany budynek Szkoły Podstawowej w Dąbkowicach Dolnych oraz wyremontowany dach na budynku Szkoły Podstawowej w Niedźwiadzie, – wzrost standardów nauczania w szkołach oraz doskonalenie kadry pedagogicznej	– stopień realizacji programu [%], – liczba budynków poddanych pracom budowlanym – 2 szt., – liczba nauczycieli, którzy zostali skierowani na kursy [szt.]	– Budżet Gminy; – Fundusz Przeciwdziałania COVID-19 dla jednostek samorządu terytorialnego; – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Regionalny Program Operacyjny	– Urząd Gminy Łowicz.	2022-2030
Cel operacyjny 1.4 Aktywizacja społeczna mieszkańców					
5. Wzmocnienie oferty kulturalnej oraz poprawa stanu i dostępności obiektów użyteczności publicznej	– zmodernizowane, wyremontowane i wyposażone świetlice wiejskie; – dostosowane budynki publiczne do pełnienia funkcji wsparcia osób starszych w codziennych sytuacjach – większa liczba wydarzeń kulturalnych oraz rekreacyjnych dla seniorów i młodzieży; – wzrastająca liczba organizowanych imprez i wydarzeń kulturalnych; – współpraca w obszarze kultury z instytucjami kultury, w celu zapewnienia dostępności oferty kulturalnej mieszkańcom Gminy.	– liczba zmodernizowanych, wyremontowanych i wyposażonych świetlic wiejskich [szt.]; – liczba miejsc przeznaczonych pod pełnienie funkcji wsparcia dla osób starszych [szt.], – liczba zorganizowanych imprez i wydarzeń kulturalnych [szt.]; – liczba podjętych wspólnych działań z instytucjami kultury [szt.].	– Budżet własny Gminy, – Środki zewnętrzne pozyskane z UE, – Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne.	– Urząd Gminy Łowicz.	2022- 2030

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny: 2. Rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej:

Cel operacyjny 2.1. Podnoszenie kompetencji zawodowych mieszkańców oraz tworzenie przestrzeni gospodarczej;

Cel operacyjny 2.2. Rozwój opłacalnego ekonomicznie rolnictwa;

Cel operacyjny 2.3. Rozwój i poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Istotnym elementem wpływającym na jakość życia na terenie gminy jest dbanie o zapewnienie mieszkańcom dostępu do sprawnej infrastruktury komunikacyjnej. Kierunek ten wpływa na możliwość prowadzenia kolejnych inwestycji na tym obszarze, podwyższając jego atrakcyjność. W Strategii zaplanowano działania dotyczące poprawy infrastruktury drogowej na terenie gminy Łowicz.

Odpowiedniej jakości sieć dróg wpływa na bezpieczeństwo i jakość życia mieszkańców, a także na możliwość lepszego funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Istotne jest wykorzystanie możliwości dostępnych przestrzeni pod tereny inwestycyjne. Przez obszar gminy planowany jest przebieg kolei szybkiego ruchu, co może mieć wpływ na rozwój terenów inwestycyjnych wokół. Stąd istotne jest prowadzenie działań w tym zakresie i wykorzystanie tego potencjału. Zaplanowano podejmowanie działań przygotowujących tereny pod działalność inwestycyjną, m.in. poprzez ich uzbrajanie w infrastrukturę techniczną oraz działania z zakresu pozyskiwania nowych inwestorów. Wpłynie to na wzrost konkurencyjności gminy w zakresie przedsiębiorczości.

Na jakość życia ma wpływ również dbałość o zapewnienie mieszkańcom i przedsiębiorcom dostępu do sprawnej infrastruktury technicznej. W związku z powyższym do kierunków rozwoju w tym zakresie zaliczone zostały inwestycje w rozwój i poprawę dostępu do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. Rozbudowa infrastruktury technicznej będzie również postępować równolegle z pojawieniem się potrzeb powodowanych rozwojem nowych inwestycji.

Należy wykorzystać także potencjał gminy w zakresie rolnictwa. Głównym problemem w tej dziedzinie jest niska opłacalność oraz utrudnienia związane z uwarunkowaniami przyrodniczymi. Ważne jest wspieranie aktywności gospodarczej w tej sferze, w celu wykorzystania jego potencjału. Należy prowadzić działalność informacyjną o możliwościach wsparcia finansowego i pozyskiwania środków zewnętrznych. Istotne jest również prowadzenie działalności promującej pracę i produkty lokalnych rolników. W trosce o środowisko oraz możliwości uprawiania ziemi należy wspierać zrównoważone rolnictwo i gospodarowanie zasobami naturalnymi.

Jedną z barier gospodarczych obszaru gminy jest mała liczba atrakcyjnych miejsc pracy, co powoduje migrację ludzi młodych i wykształconych do większych miast oraz niską bazę gospodarczą gminy. Wobec tego kluczowym stają się działania mające na celu rozwój kompetencji zawodowych mieszkańców oraz zachęcanie ich poprzez materiały promocyjne i szkolenia do doskonalenia swoich umiejętności, oraz prowadzenie działań tworzących nowe miejsca pracy, aby osoby te zachęcić do pozostawania na tym terenie.

Tabela 8. Cel strategiczny 2: Rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 2.1					
Podnoszenie kompetencji zawodowych mieszkańców oraz tworzenie przestrzeni gospodarczej					
1. Rozwój kompetencji zawodowych mieszkańców	- wzrost liczby szkoleń i kursów, - zwiększenie liczby przedsiębiorców na terenie gminy, - ograniczenie bezrobocia.	- liczba zarejestrowanych nowych podmiotów gospodarczych [szt.]; - liczba zorganizowanych kursów i szkoleń [os.], - spadek poziomu bezrobocia [%].	- Budżet własny Gminy; - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne.	- Urząd Gminy Łowicz; - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.	2022-2030
2. Stworzenie oferty dla inwestorów i rozwój promocji gospodarczej gminy	- pozyskiwanie nowych inwestorów, - zbudowanie lokalnej marki gospodarczej, - promocja gminy i terenów inwestycyjnych.	- liczba pozyskanych inwestorów [szt.], - liczba przeprowadzonych akcji promocyjnych [szt.].	- Budżet własny Gminy; - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne	Urząd Gminy Łowicz	2022-2030
Cel operacyjny 2.2.					
Rozwój opłacalnego ekonomicznie rolnictwa					
3. Wspieranie rolników i poprawa wydajności rolnictw	- kultywowanie gospodarki wiejskiej przez promowanie zatrudnienia w rolnictwie i sektorach powiązanych, - wspieranie zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, - pomoc przy uzyskiwaniu środków na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.	- liczba działań promujących przedsiębiorczość w rolnictwie [szt.], - liczba przeprowadzonych akcji promocyjnych [szt.], - liczba udzielonych porad w zakresie ekologicznego rolnictwa [szt.], - liczba pozyskanych środków na rzecz	- Budżet własny Gminy - Budżet inwestorów zewnętrznych	- Urząd Gminy Łowicz - Inwestorzy zewnętrzni	2022-2030

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
		rozwój obszarów wiejskich			
Cel operacyjny 2.3.					
Rozwój i poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej					
4. Rozwój infrastruktury komunikacyjnej oraz poprawa funkcjonowania systemu infrastruktury technicznej	– zmodernizowane i rozbudowane oświetlenie uliczne, – przebudowane, zmodernizowane drogi na terenie gminy, – wybudowany system odwodnienia dróg, – wybudowane ścieżki rowerowe i pobocza, – rozbudowana i sprawniejsza gospodarka wodno – ściekowa w tym w m.in. w miejscowości Jamno na terenie gminy Łowicz, – wybudowane przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenach nieskanalizowanych, – wybudowana kanalizacja sanitarna m.in. w miejscowości Niedźwiada, – większy stopień skanalizowania gminy, – większy stopień zwodociągowania gminy, – wybudowane przyłącza kanalizacji sanitarnej na terenie gminy, – wykonane ujęcie wód podziemnych z utworów trzeciorzędowych – otworu studziennego nr 1a (zastępczego) na ujęciu grupowego wodociągu wiejskiego w miejscowości Niedźwiada, – rozbudowana i zmodernizowana sieć wodociągowa, – mniej awarii sieci kanalizacyjnej i wodociągowej	– długość zmodernizowanej i rozbudowanej sieci oświetlenia ulicznego [m], – długość systemu odwodnienia dróg [m], – długość przebudowanych i zmodernizowanych dróg na terenie gminy [m], – długość wybudowanych ścieżek rowerowych [m], – liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.], – długość poboczy [m], – długość nowej sieci kanalizacyjnej [m], – liczba nowych przyłączy kanalizacyjnych [szt.], – liczba mieszkańców podłączonych do sieci kanalizacyjnej [osoby], – liczba mieszkańców podłączonych do sieci wodociągowej [osoby],	– Budżet własny Gminy, – środki zewnętrzne UE, – WFOŚiGW w Łodzi; – Mieszkańcy Gminy, – Program Rządowy Polski Ład.	– Urząd Gminy Łowicz	2022 -2030

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
	– zmodernizowane budynki stacji uzdatniania wody	– stopień skanalizowania obszaru gminy [%], – stopień zwodociągowania obszaru gminy [%], – liczba ujęć wody [szt.], – długość nowej sieci wodociągowej [m], – liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody [szt.].			

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny: 3. Ochrona środowiska z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii:

Cel operacyjny 3.1. Poprawa estetyki Gminy;

Cel operacyjny 3.2. Poprawa stanu środowiska naturalnego;

Cel operacyjny 3.3. Niedopuszczenie do pojawienia się ryzyka powodziowego, poprzez racjonalne gospodarowanie gruntami przyległymi do cieków wodnych, w szczególności niedopuszczanie do nich zabudowy.

Ład przestrzenny to takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Jest on jednym z podstawowych elementów wpływających na postrzeganie atrakcyjności gminy.

Uporządkowana przestrzeń wpływa na zrównoważony rozwój i prawidłowe funkcjonowanie gminy, dlatego tak ważna jest aktualizacja dokumentów planistycznych porządkująca przestrzeń gminy oraz zachowanie obecnych i wyodrębnienia potencjalnych nowych obszarów rozwojowych, które tworzyłyby harmonijny układ z już istniejącymi.

Istotnymi elementami każdego układu przestrzennego są również tereny rekreacyjne i rekreacyjno – sportowe, które wpływają na poprawę estetyki gminy.

Cechą zrównoważonego i harmonijnego rozwoju jest właśnie równowaga pomiędzy tymi elementami, która polega na wyodrębnieniu mocnych stron każdego elementu i niwelowaniu działań powodujących negatywne skutki i konsekwencje.

W sferze środowiskowej głównym celem jest dbałość o stan środowiska naturalnego. Największym problemem w przyszłości może stać się kwestia smogu, który już obecnie, w okresie grzewczym jest dość mocno uciążliwy dla mieszkańców, dlatego racjonalnym wydaje się realizacja działań poprawiających stan powietrza atmosferycznego, m.in. kontynuowanie termomodernizacji obiektów oraz inwestowanie w odnawialne źródła energii.

Wzrost powierzchni terenów zieleni i poprawa ich stanu oraz montaż instalacji odnawialnych źródeł energii są wyznacznikiem zrównoważonego rozwoju gmin. Jednym z elementów rozsądnej polityki rozwojowej uwzględniającej uwarunkowania przyrodnicze jest racjonalne planowanie przestrzenne dolin rzecznych, wraz z usprawnianiem urządzeń wodnych i obiektów melioracyjnych. Ważne jest również rozsądne gospodarowanie gruntami przyległymi do cieków wodnych, tak by uniemożliwić pojawienie się ryzyka powodziowego.

Tabela 9. Cel strategiczny 3: Ochrona środowiska z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań	Źródło finansowanie	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 3.1 Poprawa estetyki Gminy					
1. Utworzenie terenów rekreacyjno-wypoczynkowych; Zagospodarowanie terenów zielonych i poprawa ich stanu	- wzrost powierzchni terenów zieleni i poprawa ich stanu; - większa powierzchnia terenów rekreacyjno-wypoczynkowych; - rozwój terenów rekreacyjnych i wypoczynkowych	- powierzchnia zagospodarowanych obszarów zielonych [ha]; - powierzchnia terenów rekreacyjno-wypoczynkowych [ha].	- Budżet Gminy Łowicz; - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne	- Urząd Gminy; - Jednostki pomocnicze Gminy (sołectwa)	2022-2030
Cel operacyjny 3.2 Poprawa stanu środowiska naturalnego					
2. Montaż instalacji OZE; Wzrost udziału OZE, Prowadzenie działań niskoemisyjnych w ramach walki ze smogiem; Przeprowadzenie termomodernizacji budynków; Przeprowadzanie działań edukacyjnych mających na celu podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców; Likwidacja odpadów azbestowych	- wymienione indywidualne systemy grzewcze, - ochrona powietrza w Gminie Łowicz poprzez montaż odnawialnych źródeł energii, - większa efektywność energetyczna budynku, w tym budynku Warsztatów Terapii Zajęciowej w Parmie, - przewodzone działania edukacyjne dot. ochrony środowiska wpływające na wzrost świadomości	- liczba instalacji OZE [szt.], - liczba wymienionych źródeł ciepła [szt.]; - liczba budynków poddanych termomodernizacji [szt.]; - liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych [szt.], - ilość usuniętych wyrobów azbestowych [Mg].	- Budżet Gminy Łowicz, - Program „Czyste Powietrze”, - UE - Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, Oś Priorytetowa IV Gospodarka niskoemisyjna, Działanie IV.1 Odnawialne źródła energii, Poddziałanie IV.1.2 Odnawialne źródła energii, - Mieszkańcy Gminy, - Fundusz Przeciwdziałania COVID-19 dla jednostek samorządu terytorialnego, - WFOŚiGW w Łodzi	- Urząd Gminy; - Jednostki pomocnicze Gminy (sołectwa)	2022-2030

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań	Źródło finansowanie	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
	ekologicznej mieszkańców, — realizacja Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.				
Cel operacyjny 3.4. Niedopuszczenie do pojawienia się ryzyka powodziowego, poprzez racjonalne gospodarowanie gruntami przyległymi do cieków wodnych, w szczególności niedopuszczanie do nich zabudowy					
1. Ochrona naturalnych koryt cieków, Ochrona naturalnej retencji gruntów	— regulacja koryt cieków naturalnych, — zwiększanie retencji wód podziemnych: ograniczanie spływu powierzchniowego z użyciem różnych metod; — wybudowany zbiornik retencyjny	— powierzchnia wyregulowanych koryt cieków naturalnych [ha], — powierzchnia poddana zwiększeniu retencji [ha], — liczba wybudowanych zbiorników retencyjnych [szt.]	— Budżet Gminy Łowicz; — Budżet Wód Polskich — Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne; — Partnerzy.	– Urząd Gminy, – Wody Polskie – Regionalny Zakład Gospodarki Wodnej	2022-2030

Źródło: Opracowanie własne

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta

Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej służy zobrazowaniu przestrzennej struktury gminy, włączając w to kierunki rozwoju oraz poszczególne zadania inwestycyjne. Wynika on przede wszystkim z zapisów Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łowicz oraz pozostałych dokumentów planistycznych opracowanych na poziomie regionalnym tj. Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego. Jako podstawę do formułowania kierunków zasad i warunków zagospodarowania przyjmuję się zasadę zrównoważonego rozwoju obszaru gminy.

Powierzchnia gminy Łowicz wynosi 13 315 ha. Zgodnie z danymi GUS w obecnej strukturze funkcjonalnej największy udział procentowy w powierzchni jednostki stanowią użytki rolne oraz lasy oraz grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione. Resztę obszaru stanowią grunty pod wodami, grunty zabudowane i zurbanizowane, nieużytki i tereny różne.

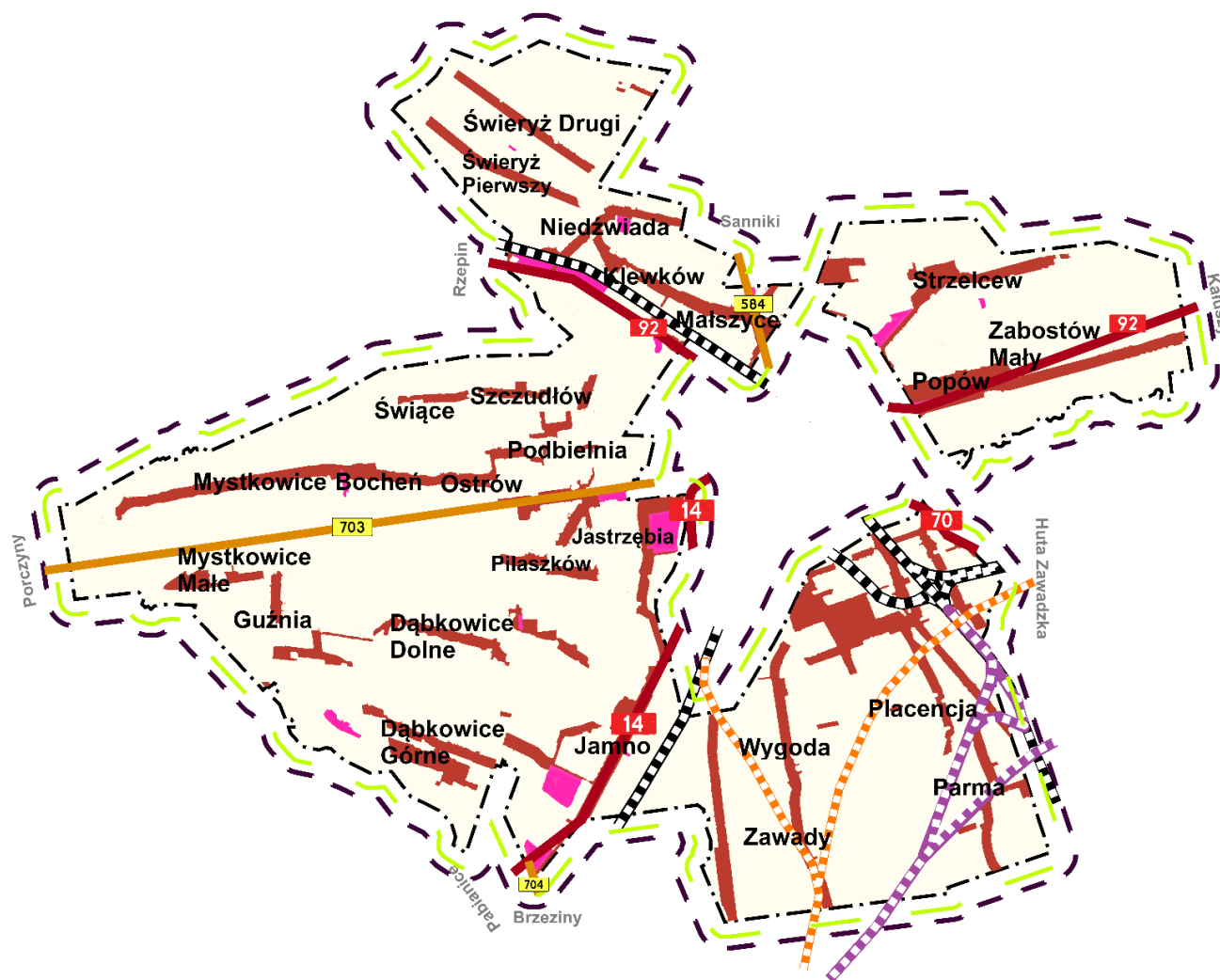
Struktura przestrzenna osadnictwa na terenie gminy charakteryzuje się równomiernym rozmieszczeniem zabudowy osadniczej. Zabudowa zlokalizowana jest w układzie długich, zwartych ulicówek: w części zachodniej i północno-wschodniej - równoleżnikowo, w części południowo-wschodniej - południkowo. Takie ukierunkowanie ciągów zabudowy wynika z istniejących uwarunkowań środowiska przyrodniczego (układ hydrograficzny i rzeźba terenu) oraz historycznych - rozwój zabudowy w zbliżeniu do ważnych traktów drogowych wiodących do Łowicza. Zabudowa większości wsi charakteryzuje się jednostronną zabudową przyuliczną. Miejscami występuje również zjawisko lokowania siedlisk po przeciwnej stronie ulicy. Wyjątkiem są wsie południowo-wschodniego obszaru gminy: Zielkowice, Placencja, Parma, Wygoda i Zawady, a także wieś Guźnia, gdzie wykształciła się dwustronna, dosyć zwarta zabudowa przyuliczna.³

Tereny posiadające walory krajobrazowe znajdują się w okolicy jeziora Rydwan.

Na rysunkach poniżej przedstawiono model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Łowicz oraz model struktury przestrzenno- przestrzennej gminy – uwarunkowania środowiskowe.

³ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łowicz

Rysunek 1. Model struktury przestrzenno-funkcjonalny gminy Łowicz

Źródło: Opracowanie własne

Użytkowanie terenu

- obszar zabudowy
- obszar użytkowany rolniczo
- obszar o dominującej formie zabudowy techniczno-produkcyjnej, usługowej i obsługi komunikacji samochodowej

System transportowy

- droga krajowa
- droga wojewódzka
- linia kolejowa

System osadniczy

Jamno miejscowość sołecka

Obszar Strategicznej Interwencji

- obszar zielonej gospodarki

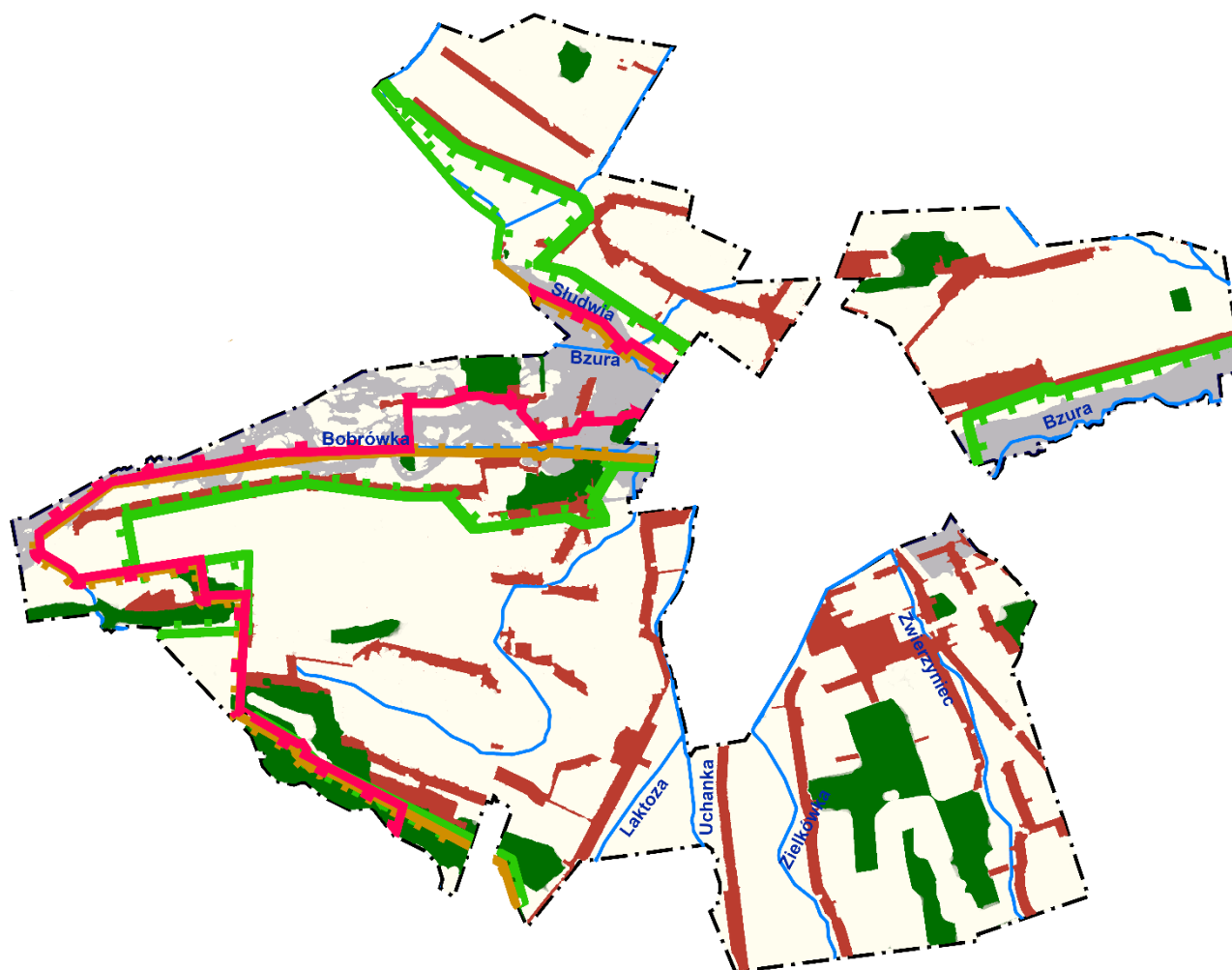
Strategiczne elementy systemu transportowego i logistyki województwa łódzkiego

- strategiczny rejon rozwoju funkcji logistycznej

Obszary planowanej inwestycji

- planowany odcinek linii kolejowej nr 85 – wariant 1
- planowany odcinek linii kolejowej nr 85 – wariant 2

Rysunek 2. Model struktury przestrzenno-funkcjonalny gminy Łowicz – uwarunkowania środowiskowe

Źródło: Opracowanie własne

Użytkowanie terenu

- obszar zabudowy
- obszar użytkowany rolniczo
- obszar leśny

System przyrodniczy

- cieki wodne
- obszar chronionego krajobrazu Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej
- obszar Natura 2000 Pradolina Bzury-Neru
- obszar Natura 2000 Pradolina Warszawsko-Berlińska

System osadniczy

Jamno miejscowość sołecka

Obszary zagrożone

- obszary zagrożenia powodzią

4. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Łowicz

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej określono na podstawie kierunków rozwoju i zasad polityki przestrzennej wyznaczonych w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łowicz oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego i Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030.

W strukturze przestrzennej ustala się i rekomenduje:

- rozwój sfery rekreacji indywidualnej i usług rekreacyjnych,
- rozwój sfery produkcyjno-usługowej,
- wyrównywanie zaniedbań w rozbudowie systemów transportu w stosunku do poziomu motoryzacji i ruchliwości mieszkańców,
- likwidowanie luki infrastrukturalnej wyrażającej się tym, że więcej jest terenów zabudowanych niż uzbrojonych,
- oczyszczanie takiej samej ilości ścieków i utylizacji takiej samej ilości odpadów, jaka jest produkowana,
- poprawianie proporcji w strukturze terenów zurbanizowanych poprzez intensyfikację wykorzystywania terenów a tym samym zmniejszanie tempa ich przyrostu i rozproszenia,
- zachowanie elementów krajowego (OCHK) i międzynarodowego (NATURA-2000) systemu ekologicznego na terenie gminy,
- utrzymanie układu przestrzennego miejscowości w formie jedno- lub dwustronnej zabudowy z ukształtowanymi liniami zabudowy.

W zakresie przeznaczenia terenów na:

- rozwój mieszkalnictwa ustala się i rekomenduje:
 - wypełnienie wolnych enklaw w istniejącej zabudowie zagrodowej z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury technicznej,
 - przygotowanie terenów nowej zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności w Zielkowicach, Jastrzębi, Małszycach i Strzelcewie,
 - w obszarach zabudowy mieszkaniowej należy przyjąć jako zasadę, określanie terenów pod osiedlową zielenią rekreacyjną oraz pod usługi osiedlowe,
 - stosowanie zasady wyposażenia przygotowywanych terenów pod zabudowę co najmniej w sieci elektroenergetyczne, wodociągowe i kanalizacji sanitarnej,
- rozwój miejsc pracy ustala się i rekomenduje:

- strefy rolniczej przestrzeni produkcyjnej o podstawowym znaczeniu podlegać będą ochronie,
 - wspieranie procesu zwiększania wielkości gospodarstw rolnych,
 - specjalizacja gospodarstw rolnych nastawionych na produkty przetwarzane w zakładach przetwórczych w Łowiczu oraz produkty na rynek aglomeracji łódzkiej i warszawskiej,
 - zmniejszanie areалу gruntów rolnych niskiej jakości poprzez ich zalesienie (rezygnacja z inwestowania rolniczego w terenach nierekompensujących poniesionych nakładów),
 - promowanie wolnych terenów w obszarach zabudowy dla realizacji obiektów produkcyjno-usługowych przy zachowaniu warunków bezpieczeństwa i ochrony obiektów mieszkalnych,
 - przygotowanie oferty w postaci strategicznych terenów rozwoju funkcji produkcyjno-usługowej w rejonie dobrze skomunikowanym z siecią dróg krajowych wojewódzkich i autostradą A2,
 - utrzymanie zasady przemieszania w terenach zabudowy funkcji mieszkaniowej z obiektami usługowymi oraz nieuciążliwymi zakładami produkcyjno-usługowymi,
 - prywatyzacja lub komercjalizacja niektórych usług infrastruktury społecznej oraz usług komunalnych,
- tereny na rozwój rekreacji wyznaczono w miejscowościach: Dąbkowice Górne, Guźnia, Otolice, Szczudłów i Świące.

Spod zabudowy na terenie gminy wyłącza się:

- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- obszary trwałych użytków zielonych,
- obszary gospodarki leśnej z dopuszczeniem zabudowy związanej z użytkowaniem leśnym gruntów.

Na obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej i trwałych użytków zielonych dopuszcza się budowę sieci infrastruktury technicznej, jedynie w przypadku realizacji linii napowietrznych wymagane jest szczególne uzasadnienie.

W zakresie ochrony środowiska rekomenduje się:

- dla obszaru chronionego krajobrazu Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej:
 - utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych,
 - sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych,
 - tworzenie i odtwarzanie stref ekotonowych, celem zwiększenia różnorodności biologicznej,

- utrzymywanie i tworzenie leśnych korytarzy ekologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości migracji dużych ssaków,
- zalesianie i zadrzewianie gruntów mało przydatnych do produkcji rolnej, które nie są przeznaczone na inne cele, z wyłączeniem terenów, na których występują nieleśne siedliska przyrodnicze podlegające ochronie, siedliska gatunków roślin, grzybów i zwierząt związanych z Ekosystemami nieleśnymi, a także miejsca pełniące funkcje punktów i ciągów widokowych na terenach o dużych wartościach krajobrazowych,
- pozostawienie drzew o charakterze pomnikowym, drzew dziuplastych, części drzew obumarłych – aż do całkowitego ich rozkładu,
- zachowanie śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk, muraw kserotermicznych i piaszkowych oraz polan o wysokiej różnorodności biologicznej,
- utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych dla zachowania siedlisk wilgotnych i bagiennych,
- zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- przeciwdziałanie procesom zarastania łąk i pastwisk, cennych ze względów przyrodniczych i krajobrazowych,
- zachowanie śródpolnych torfowisk, obszarów wodno – błotnych, oczek wodnych wraz z pasem roślinności stanowiącej ich obudowę biologiczną oraz obszarów źródłkowych cieków,
- kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego, poprzez zachowanie mozaiki pól uprawnych, miedz, płatów wieloletnich ziołorośli, a także ochronę istniejących oraz formowanie nowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych,
- utrzymywanie i zwiększanie powierzchni trwałych użytków zielonych,
- prowadzenie zabiegów agrotechnicznych z uwzględnieniem wymogów zbiorowisk roślinnych i zasiedlających je gatunków fauny, zwłaszcza ptaków (odpowiednie terminy, częstość i techniki koszenia),
- utrzymywanie poziomu wód gruntowych, odpowiedniego dla zachowania różnorodności biologicznej,
- zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych,
- zachowanie zbiorników wód powierzchniowych wraz z ich naturalną obudową biologiczną,
- utrzymywanie i tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków oraz wokół zbiorników wodnych, w tym starorzeczy i oczek wodnych w postaci pasów szuwarów, zakrzewień

- i zadrzewień, jako naturalnej obudowy biologicznej, celem zwiększenia różnorodności biologicznej oraz ograniczenia spływu substancji biogennych,
- prowadzenie prac regulacyjnych cieków, w zakresie niezbędnym dla ochrony przeciwpowodziowej i w oparciu o zasady dobrej praktyki utrzymania rzek,
- zwiększanie retencji wodnej, odtwarzania funkcji obszarów źródłiskowych o dużych zdolnościach retencyjnych,
- zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych opartych o ekosystemy wodne, celem zachowania dróg migracji gatunków,
- dla obszaru pomników przyrodniczych i użytków ekologicznych ustala się i rekomenduje wykluczenie zagospodarowania w ich otoczeniu powodującego zmiany stosunków wodnych w glebie, naruszenia struktury korzeniowej i zmian struktury biologicznej środowiska w ich otoczeniu,

Dla wód powierzchniowych ustala się i rekomenduje:

- w dolinie rzeki Bobrówki (strefa ujściowa na granicy z obszarem m. Łowicz), realizację nowego zbiornika retencyjnego "Otolice" o funkcji rolniczej,
- w celu ochrony wód powierzchniowych ograniczenie a w końcowym efekcie eliminację całkowitą zrzutów surowych ścieków oraz wód opadowych uznanych za zanieczyszczone,

W zakresie użytków rolnych klasy II i III ustala się i rekomenduje:

- ograniczenie rozwoju zabudowy o charakterze nierolniczym w wyznaczonych przyulicznych pasmach zabudowy do głębokości, która nie przekracza 100m. od linii rozgraniczającej drogi,
- zasadę utrzymania w terenach promowanych do zabudowy szczególnie wartościowych gruntów rolnych w formie enklaw rolniczych lub ogrodniczo-sadowniczych oraz istniejących użytków leśnych i zadrzewień jako zieleni towarzyszącej zabudowie,
- ograniczenie realizacji zabudowy nierolniczej w obszarach wytypowanych jako rolnicza przestrzeń produkcyjna.
- ograniczenie wykorzystania na cele nierolnicze gruntów rolnych pochodzenia mineralnego od II do III klasy bonitacyjnej, wszystkich trwałych użytków zielonych oraz wszystkich gruntów wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego, niezależnie od klasy bonitacyjnej,
- uwzględnieniu konieczności udziału w terenach użytkowanych rolniczo elementów biologicznie czynnych, takich jak: lasy, łąki, wody powierzchniowe, bagna, torfowiska,
- wprowadzeniu obudowy biologicznej głównych ciągów komunikacyjnych, zwłaszcza dróg krajowych i wojewódzkich na styku z kompleksami glebowymi wysokich klas bonitacyjnych.

W zakresie gospodarki leśnej ustala się i rekomenduje:

- prowadzenie trwałej, zrównoważonej gospodarki leśnej zmierzającej do ukształtowania struktury lasów oraz ich zdolności do spełniania wszystkich funkcji ochronnych i gospodarczych,
- zachowanie biologicznej różnorodności lasów,
- zalesienie kompleksów rolnych słabej jakości,
- utrzymanie produkcyjnej zasobności lasów,
- utrzymanie zdrowia i żywotności ekosystemów leśnych,
- utrzymanie wzmacniania długofalowych i wielostronnych korzyści społeczno-ekonomicznych płynących z lasów,
- zaniechanie zalesiania polan śródleśnych mających znaczący wpływ na różnorodność biologiczną kompleksów.

W zakresie ochrony krajobrazu kulturowego ustala się i rekomenduje:

- ograniczanie zmian na cele nierolnicze i nieleśne w krajobrazie rolniczym,
- zaniechanie wprowadzania i stosowania dużych upraw monokulturowych pozbawiających krajobraz rolniczy urozmaicenia i zróżnicowania,
- koncentracja zabudowy w istniejących, wykształconych jednostkach osadniczych przy zachowaniu tradycyjnego układu urbanistycznego i krajobrazu wiejskiego,
- objęcie ochroną konserwatorską obiektów i zespołów kultury materialnej,
- harmonijne wkomponowanie w krajobraz naziemnych elementów infrastruktury technicznej,
- promowanie działalności gospodarczej związanej z lokalnymi tradycjami i dziedzictwem kulturowym

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się i rekomenduje:

- na terenach lub fragmentach terenów, które położone są w obszarach występowania stanowisk archeologicznych, wykonywanie prac ziemnych związanych z zabudową i zagospodarowaniem terenu wymaga przeprowadzenia wyprzedzających ratowniczych badań wykopaliskowych,
- na terenach lub fragmentach terenów położonych w obszarze ochrony stanowisk archeologicznych, prace ziemne podlegają nadzorowi konserwatorskiemu na warunkach określonych w przepisach szczególnych, wykonywanie prac ziemnych związanych z zabudową i zagospodarowaniem terenu wymaga nadzoru archeologicznego w czasie ich realizacji,

- wprowadzenie obszarów ochrony w otoczeniu stanowisk archeologicznych do treści planów miejscowych wymaga uwzględnienia przepisów odrębnych wskazujących na konieczność wprowadzenia nadzoru archeologicznego,
- w przypadku stwierdzenia lokalizacji stanowiska archeologicznego w obszarze ochrony stanowisk archeologicznych, wykonywanie robót ziemnych związanych z zabudową i zagospodarowaniem terenu wymaga przeprowadzenia ratowniczych badań wykopaliskowych,
- ograniczenie inwestycji na obszarach występowania stanowisk archeologicznych a w sytuacji wystąpienia takiej konieczności, przeprowadzania ratowniczych badań wykopaliskowych przed podjęciem działań inwestycyjnych na warunkach właściwych przepisów,
- na sąsiadujących ze stanowiskami archeologicznymi terenach, obowiązuje zasada ustanawiania nadzoru archeologicznego na czas prowadzenia prac ziemnych, na warunkach określonych szczególnymi przepisami.

W zakresie kierunków rozwoju systemu komunikacji ustala się i rekomenduje:

- zapewnienie bezkolizyjnego przebiegu dróg krajowych poprzez obszar gminy,
- zapewnienie dogodnego połączenia miejscowości z obszaru gminy z miastem Łowicz,
- zapewnienie dogodnego połączenia miejscowości z siecią dróg krajowych i wojewódzkich,
- modernizację istniejącej sieci dróg z doprowadzeniem parametrów technicznych a w szczególności w zakresie szerokości jezdni, łuków poziomych w trasie i w obrębie skrzyżowań, do stanu zgodnego z wymogami norm,
- utrzymanie funkcji obsługi terenów budowlanych na odcinkach stycznych i dostosowanie parametrów dróg do pełnienia tej funkcji,
- realizację ścieżek rowerowych (wydzielonych lub oznaczonych na jezdni) wg zapotrzebowania ze szczególnym uwzględnieniem połączeń turystycznych w obszarze chronionego krajobrazu,
- kształtowanie układu obsługującego zabudowę w oparciu o istniejące ogólnodostępne drogi wewnętrzne poprzez ich modernizację oraz projektowanie dróg w obszarach nowej zabudowy jednorodzinnej i usługowo-produkcyjnej.

W zakresie komunikacji kolejowej ustala się i rekomenduje:

- utrzymanie na terenie gminy obszarów kolejowych linii,
- przebudowę sieci transportowej z dostosowaniem parametrów do prędkości 160 km/h dla pociągów pasażerskich i 120 km/h dla pociągów towarowych,
- likwidację przejazdów kolejowych z budową wiaduktów i przepustów gospodarczych.

Ponadto przy kształtowaniu i prowadzeniu polityki przestrzennej gminy uwzględnia się również następujące zapisy Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz Planu zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi (uchwała nr LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 sierpnia 2018 r. – Dz. Urz. Woj. Łódz. z 2018 poz. 4915):

- wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich,
- rozwój systemu powiązań drogowych zewnętrznych i wewnętrznych,
- rozwój systemu powiązań kolejowych zewnętrznych i wewnętrznych,
- rozwój multimodalnego transportu pasażerskiego,
- rozwój multimodalnego transportu towarowego i logistyki,
- racjonalne wykorzystanie powierzchni ziemi,
- zwiększanie i poprawa jakości zasobów wodnych,
- poprawa jakości powietrza,
- kształtowanie zasobów leśnych,
- zachowanie i wzrost różnorodności biologicznej,
- zachowanie najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych oraz zapewnienie ciągłości systemu ekologicznego,
- przeciwdziałanie zagrożeniom,
- zachowanie materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego,
- zachowanie niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego,
- ochrona i wzmacnianie walorów krajobrazu przyrodniczego,
- ochrona i wzmacnianie walorów krajobrazu kulturowego,
- kształtowanie ładu przestrzennego w krajobrazie.

USTALENIA SZCZEGÓLNIE ISTOTNE DLA KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ

Poniżej przedstawiono zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 ustalenia szczególnie istotne dla kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej, dotyczące rozwoju gminy w najbliższej dekadzie oraz pozwalające we właściwy sposób określić rolę i znaczenie gminy w rozwoju województwa łódzkiego.

Przez obszar gminy wytyczono 2 warianty budowy linii kolejowej nr 85 na odc. Warszawa Zachodnia – CPK – Łódź Niciarniana”. Realizacja niniejszej inwestycji poprawi dostępność komunikacyjną regionu i znacznie skróci czas przejazdów między ośrodkami.

5. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Według Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 obszar strategicznej interwencji definiowany jest jako „wskazany w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego kierowana jest interwencja publiczna łącząca inwestycje finansowane z różnych źródeł, w tym w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne i w zasoby ludzkie, lub rozwiązania regulacyjne”.

Zgodnie ze Strategią rozwoju województwa łódzkiego 2030 roku oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, na terenie województwa wyznaczono Obszary Strategicznej Interwencji:

- na poziomie krajowym:
 - Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze – **OSI Miasta odzyskanych szans**,
 - Obszar zagrożony trwałą marginalizacją – **OSI Obszar aktywnej integracji**,
- na poziomie regionalnym:
 - Obszar zagrożony trwałą marginalizacją – **OSI Obszar aktywnej integracji**,
 - Obszar walorów turystyczno-środowiskowo-rolnych – **OSI Obszar Zielonej Gospodarki**,
 - Obszar transformacji górniczo-energetycznej – **OSI Obszar nowej energii**,
 - 4 Miejskie Obszary Funkcjonalne – **OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne**.

Gmina Łowicz objęta jest OSI Obszar Zielonej Gospodarki.

Obszar Zielonej Gospodarki

OSI obejmuje gminy, w których dominuje funkcja rolnicza, przyrodnicza oraz możliwy jest rozwój turystyki. Jeżeli w danej gminie potencjał rolnictwa jest wysoki, należy na jej terenie chronić grunty rolne i wykorzystywać potencjał rozwoju. Na terenach tych proponuje się podejmowanie działań związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej, w tym m.in. właściwie dobierać uprawy do warunków środowiskowych, wykorzystywać potencjał produkcyjny trwałych użytków zielonych dla produkcji zwierzęcej, racjonalnie stosować nawozy i środki ochrony roślin. Istotne jest zwiększanie opłacalności produkcji rolnej poprzez polepszanie struktury gospodarstw rolnych, wprowadzanie nowych technologii i innowacji, inwestycje we wzrost produktywności, rozwijanie współpracy rolników między sobą i branżą przetwórstwa, rozwój rynków lokalnych i targowisk. Kierunkiem działań będzie wspieranie przetwórstwa rolno-spożywczego. W przypadku położenia gminy w sąsiedztwie obszarów chronionych i cennych przyrodniczo należy prowadzić system rolnictwa zrównoważonego oraz produkcję żywności wysokiej jakości, w tym rozwój produkcji ekologicznej.

Zaleca się także rozwój gospodarczy w oparciu o rozwój turystyki aktywnej, rozwój bazy turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem eko- i agroturystyki, rozbudowę szlaków turystycznych i infrastruktury rowerowej, kreowanie marki i popytu na usługi balneologiczne, uzdrowiskowe i rehabilitacyjne, budowanie zintegrowanych produktów turystycznych opartych na walorach kulturowych i przyrodniczo-krajobrazowych oraz kultywowaniu tradycji, wykreowanie wizerunku obszarów jako atrakcyjnych turystycznie, które będą sprzyjać budowaniu rozpoznawalnej marki turystycznej województwa.

Na obszarach gmin objętych wyżej wymienionym OSI należy podejmować działania związane z ochroną i poprawą jakości środowiska oraz wzmocnieniem odporności na zmiany klimatu i zagrożenia naturalne. Są to działania związane ze zwiększaniem zdolności retencyjnych zlewni (m.in. wprowadzania zalesień, zakrzewień, zadrzewień, budowy i modernizacji zbiorników wodnych, rozwoju systemów melioracyjnych, odtwarzania oczek wodnych i mokradeł) oraz rozwiązań ukierunkowanych na ochronę środowiska (m.in. poprawę czystości wód, w tym tworzenie wysokoefektywnych stref ekotonowych, renaturalizację siedlisk i cieków wodnych, zwiększanie powierzchni obszarów objętych ochroną prawną), a także inwestycji w infrastrukturę przeciwwązrożeń (m.in. przeciwpowodziową, przeciwpożarową).

Rysunek 3. Położenie gminy Łowicz na tle Obszaru Zielonej Gospodarki

Źródło: Strategia rozwoju województwa łódzkiego 2030

Gmina Łowicz jest gminą wiejską. Dla obszarów wiejskich w Strategii Rozwoju Województwa wskazano problemy rozwojowe z zakresu:

- problemów transportowych (braki w infrastrukturze komunikacyjnej, wykluczenie z transportu publicznego),
- niskiego potencjału gospodarczego, który wymaga wsparcia i modernizacji rolnictwa, rozwoju funkcji pozarolniczych, inwestycji w kapitał ludzki i społeczny,
- stanu środowiska naturalnego (stan wód i powietrza),
- niewystarczającej ochrony obszarów cennych pod względem walorów przyrodniczo-krajobrazowych.

Wobec tego istotne staje się rozwijanie branż komplementarnych dla rolnictwa bazujących na lokalnych zasobach, zróżnicowanej działalności gospodarczej, nowych sektorów gospodarki specyficznych dla takich obszarów jak: biogospodarka, zielona gospodarka, OZE. Ma to na celu wzrost świadomości w zakresie ochrony środowiska, zapotrzebowania na produkty i usługi w sektorze zielonej gospodarki.

Prognozuje się również wzrost zapotrzebowania na świadczenie usług społecznych (opiekuńczych, terapeutycznych, integracyjnych), na co wpływ na zjawisko starzejącego się społeczeństwa. Niski poziom przedsiębiorczości i kwalifikacji mieszkańców wskazuje na konieczność podnoszenia ich kwalifikacji zawodowych, rynkowych oraz szkoleń, a także tworzenia warunków do rozwoju edukacji z wyrównywaniem szans w dostępie do usług edukacyjnych. Wpływ na to będą miały działania z zakresu zwiększenia dostępności transportowej obszarów wiejskich oraz likwidowania deficytów w infrastrukturze telekomunikacyjnej i dostępie do Internetu. Zrównoważonemu rozwojowi obszarów wiejskich sprzyja działalność Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW) oraz Lokalnych Grup Działania. Gmina Łowicz należy do LGD „Ziemia Łowicka”, wg którego statutu funkcjonowanie ma na celu:

- działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszaru działania, zwłaszcza obszarów wiejskich,
- aktywizowanie i integracja społeczna ludności wiejskiej, wspomaganie potencjału organizacji pozarządowych oraz wspieranie działań służących rozwojowi demokracji
- opracowywanie i realizowanie lokalnej strategii rozwoju (LSR),
- promocję obszarów wiejskich, w szczególności położonych w gminach: Bielawy, Domaniewice, Zduny, Kiernoza, Chąšno, Kocierzew Południowy, Łowicz, Nieborów
- upowszechnianie i wymianę informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich,
- wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości i gospodarki opartej na wiedzy, w tym wdrażanie innowacji procesowych i produktowych na obszarach wiejskich, zmierzających do podniesienia dochodów mieszkańców oraz poziomu ich życia,
- pomoc w uzyskaniu dotacji Unii Europejskiej dla wszystkich potencjalnych beneficjentów,
- pozyskiwanie środków na rozwój obszarów wiejskich, przy czym pozyskane środki przeznaczone będą na działalność statutową, w tym prowadzenie działalności grantowej i stypendialnej,
- rozwój oraz wspieranie działalności edukacyjnej, informacyjnej i szkoleniowej na obszarach wiejskich,
- ochronę i promocję dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, ochronę zwierząt i promowanie postaw ekologicznych,
- podtrzymywanie tradycji i tożsamości kulturowej obszaru działania,
- wspomaganie rozwoju turystyki, rekreacji, kultury fizycznej, sportu, w tym organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży,
- promowanie produktów i wyrobów lokalnych,

- promocję zatrudnienia i aktywizację zawodową mieszkańców obszarów wiejskich oraz działalność na rzecz osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- promocję i ochronę zdrowia oraz działalność na rzecz osób niepełnosprawnych,
- działalność charytatywną,
- promocję i organizację wolontariatu,
- zapewnienie porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz wspieranie działań na rzecz obronności,
- wspieranie i wdrażanie programów rozwojowych o celach zbieżnych z celami niniejszego statutu, finansowanych z różnorodnych źródeł krajowych i zagranicznych.

6. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy Łowicz

Na terenie gminy Łowicz nie wyznaczono dodatkowych obszarów strategicznej interwencji kluczowych dla gminy Łowicz.

7. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Łowicz na lata 2022-2030 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie wdrażanie dokumentu, a następnie jego monitoring i ewaluację.

Działania wyznaczone w dokumencie wynikają z kompetencji Gminy oraz ze zdiagnozowanych problemów i potrzeb mieszkańców. Ich koordynacja należy do obowiązku władzy wykonawczej Gminy Łowicz – Wójta Gminy Łowicz.

Wdrażanie Strategii będzie obejmować w szczególności.

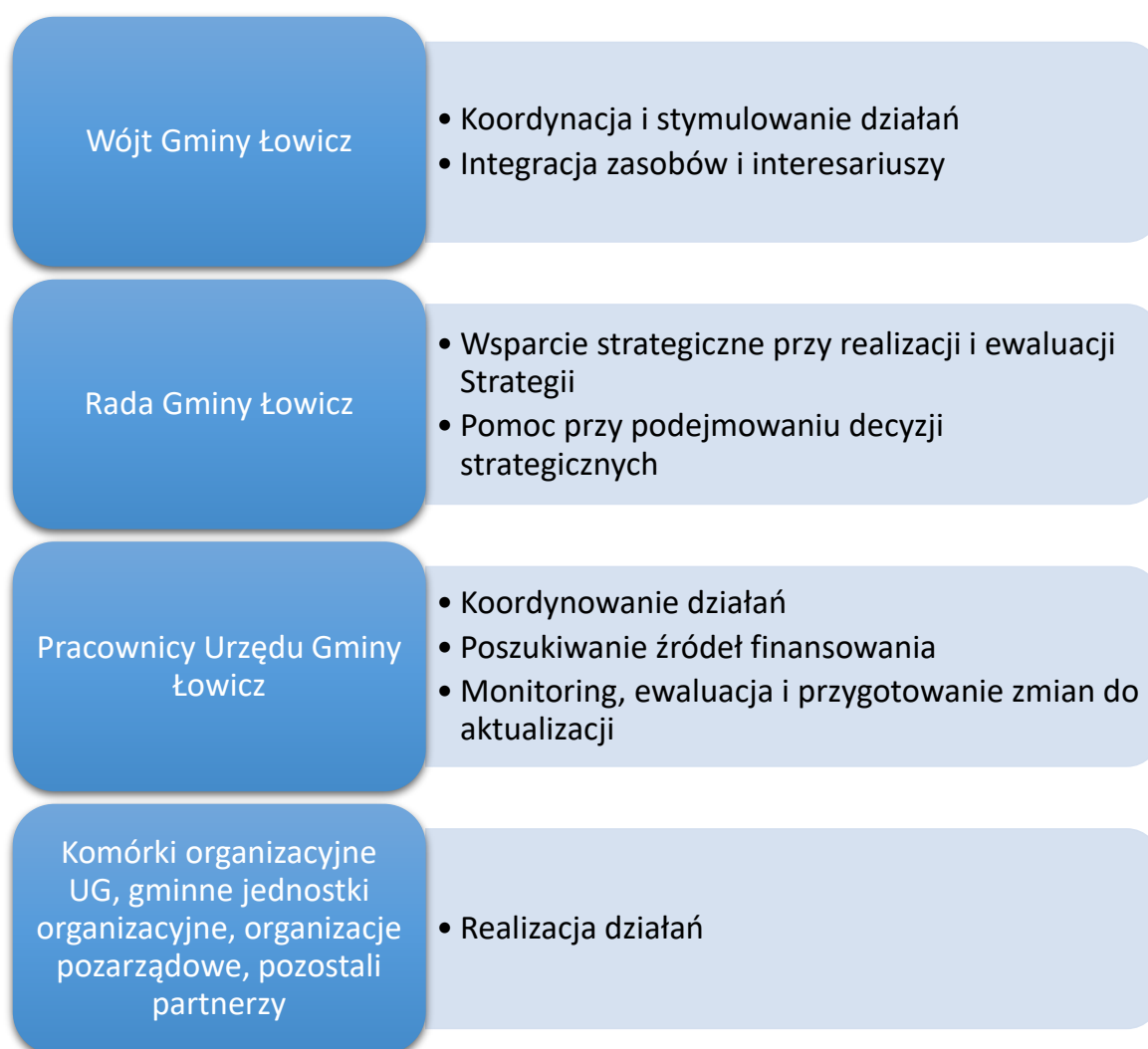
- realizację przypisanych działań,
- ewaluację i monitorowanie procesu realizacji działań określonych w strategii,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych działań od partnerów i interesariuszy strategii,
- koordynację procesu jej aktualizacji we współpracy z Radą Gminy Łowicz,
- zapewnianie promocji strategii,
- poszukiwanie, wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi pozabudżetowych źródeł finansowania dla działań.

Wójt Gminy Łowicz będzie koordynował realizację założeń Strategii, które wykonywane będą przez poszczególne referaty i pracowników Urzędu Gminy Łowicz oraz kierowników, dyrektorów gminnych jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za wdrażanie poszczególnych kierunków działań przydzielonych im ze względu na posiadane kompetencje w danym zakresie.

Rada Gminy będzie wsparciem strategicznym przy realizacji strategii oraz podejmowaniu decyzji strategicznych.

Ponadto w Strategii znajdują się również działania, których realizację wspierać mogą, organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorcy z terenu gminy, partnerzy społeczno-gospodarczy. Stąd istotne jest również wdrażanie skutecznych mechanizmów współdziałania między Gminą i pozostałymi zainteresowanymi. Wszyscy partnerzy zaangażowani, realizujący działania w ramach Strategii będą aktywnie współpracować z Gminą Łowicz (liderem i koordynatorem).

Rysunek 4. Podział zadań realizacji Strategii

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Gminy będzie wdrażana poprzez wykorzystanie instrumentów obejmujących narzędzia programowe i finansowe, których zakres przedmiotowy lub kierunki wydatkowania środków podlegają bezpośredniej kontroli ze strony organów samorządu.

Należą do nich m.in. programy branżowe, strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów, uchwały budżetowe i inne dokumenty finansowe, określające krótko i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, projekty międzysektorowe i międzyorganizacyjne, w tym zlecanie organizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym czy klubom sportowym.

Dodatkowo rekomendowane jest również przyjęcie i aktualizacja szczegółowych programów i planów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji w zakresie celów wskazanych w Strategii w poszczególnych dziedzinach (np. pomocy społecznej, ochrony środowiska, rewitalizacji, gospodarki niskoemisyjnej oraz pozostałych strategii i programów jednorocznych).

Wobec powyższego, dla sprawnej realizacji przedmiotowej strategii konieczne będzie opracowywanie i wdrażanie następujących dokumentów (strategii, programów, planów) wykonawczych:

- Programu Ochrony Środowiska,
- Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe,
- Programu Opieki nad Zabytkami,
- Wieloletniego programu gospodarowania zasobem mieszkaniowym gminy,
- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych,
- Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani,
- Programu Wspierania Rodziny.

Ważnym aspektem wdrażania Strategii jest również zachęcanie lokalnej społeczności do aktywnego udziału w planowaniu i realizacji zaplanowanych działań, przyczyniających się do rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy. Pełna wersja Strategii znajdować się będzie na stronie internetowej Gminy oraz dostępna będzie do wglądu w Urzędzie Gminy.

Monitoring wdrażania Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami i celami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu pozyskanych informacji oraz danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji działań i osiągania celów,
- prognozowanie możliwych zmian warunków realizacji Strategii,

- podjęcie czynności naprawczych i zabezpieczających,
- informowanie lokalnej społeczności o osiągniętych efektach,
- zapewnienie spójności różnych dokumentów programowych.

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości Strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i działań strategii, rozwiązywanie problemów.

Ewaluacji podlegać będzie: materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen; oraz ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałość i spójności.

Sprawozdawczość na potrzeby monitoringu i ewaluacji będzie realizowana w okresach rocznych, w oparciu o analizę wskaźnikową, na podstawie własnych danych i informacji statystyki publicznej generowanej przez Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, a także statystyk realizatorów działań. Organem odpowiedzialnym za monitorowanie będzie Wójt Gminy Łowicz, który realizuje swoje zadania poprzez jednostki podległe.

Ponadto do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących ze sprawozdań i raportów. Bezpośrednim wskaźnikiem wykonania Strategii będzie stopień realizacji zaplanowanych w niej działań.

Informacje przede wszystkim zawarte będą w sporządzanym w terminie do dnia 31 maja każdego roku, raporcie o stanie gminy, który wynika z nałożonymi na jednostki samorządu terytorialnego zobowiązaniem wynikającym z art. 28aa ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2021 r. poz. 1372 ze zm.).

Prowadzony monitoring pozwoli na wykrycie zagrożenia w zakresie braku realizacji danego zadania i osiągnięcia założonych wskaźników oraz na ewentualną konieczność modyfikacji planowanych do realizacji działań lub podmiotów współpracujących przy ich realizacji.

8. Źródła finansowania Strategii Rozwoju

Zaplanowane do realizacji działania wskazane w Strategii, oprócz odpowiednich zasobów ludzkich i rzeczowych, muszą posiadać odpowiednie zasoby finansowe. Efektywna polityka rozwoju Gminy powinna wykorzystywać dostępne zewnętrzne środki finansowe oraz być dostosowana do możliwości budżetowych. Gmina Łowicz, przystępując do realizacji danego działania, w pierwszej kolejności analizuje możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania na ten cel, tj.

- środki pochodzące z budżetu państwa,
- środki budżetowe jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu,
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz w ramach Wspólnej Polityki Rolnej,
- fundusze celowe np. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej czy Funduszu Sprawiedliwości,
- fundusze Europejskiego Instrumentu Odbudowy,
- inne fundusze związane z funkcjonowaniem Unii Europejskiej np. Fundusze Norweskie, fundusze EOG),
- środki sektora pozarządowego oraz środki prywatne w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe rynku kapitałowego.

Główne źródła finansowania działań oraz wkładu własnego stanowi budżet Gminy. Część działań przewidzianych w Strategii należy do zadań realizowanych w ramach funkcjonowania gminnych jednostek organizacyjnych. Wobec tego środki na te działania pochodzić będą z dochodów własnych Gminy. Realizacja części działań zakłada również współpracę z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, stowarzyszeniami, pozostałymi partnerami. Współpraca ta może również opierać się na wspólnym finansowaniu działań, przekazaniu dotacji na ich realizację.

W poniższej tabeli przedstawiono szacunkowy harmonogram realizacji działań wyznaczonych w Strategii.

Tabela 10. Harmonogram realizacji działań Strategii Rozwoju Gminy Łowicz na lata 2022-2030

Cel operacyjny	Kierunki działań		Okres wdrażania									Planowane koszty realizacji zadania/ Planowane źródło finansowania
			2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Cel operacyjny 1.1 Poprawa jakości życia mieszkańców	Zwiększenie oferty mieszkaniowej	Wzrost powierzchni uzbrojonych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne; Budżet podmiotów realizujących zabudowę mieszkaniową
		Zwiększenie oferty mieszkaniowej										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne; Budżet podmiotów realizujących zabudowę mieszkaniową
		Promocja Gminy w zakresie mieszkalnictwa										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne; Budżet podmiotów realizujących zabudowę mieszkaniową

Cel operacyjny	Kierunki działań		Okres wdrażania									Planowane koszty realizacji zadania/ Planowane źródło finansowania
			2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
	Wzrost poziomu bezpieczeństwa	Dotowanie jednostek OSP										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne
Cel operacyjny 1.2 Rozwój rekreacji	Kształtowanie funkcji rekreacyjnej gminy	Zapobieganie niszczeniu i dewastacji oraz kontrola stanu zachowania obiektów zabytkowych										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne
		Budowa i przebudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej										1 600 000,00 zł Budżet Gminy Łowicz; Program Rządowy Polski Ład
Cel operacyjny 1.3 Rozwój oferty edukacyjnej	Wzrost jakości kształcenia mieszkańców	Realizacja Programu Laboratoria Przyszłości										Budżet Gminy Łowicz, Fundusz Przeciwdziałania COVID-19 dla jednostek samorządu terytorialnego
		Przebudowa budynku Szkoły Podstawowej w Dąbkowicach Dolnych oraz remont dachu na budynku Szkoły Podstawowej w Niedźwiadzie										1 500 000,00 zł Budżet Gminy Łowicz, Fundusz Przeciwdziałania COVID-19 dla jednostek samorządu terytorialnego

Cel operacyjny	Kierunki działań		Okres wdrażania									Planowane koszty realizacji zadania/ Planowane źródło finansowania
			2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
		Podnoszenie standardów nauczania w szkołach oraz doskonalenie kadry pedagogicznej										Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Regionalny Program Operacyjny Budżet Gminy Łowicz
Cel operacyjny 1.4 Aktywizacja społeczna mieszkańców	Wzmocnienie oferty kulturalnej oraz poprawa stanu i dostępności obiektów użyteczności publicznej	Modernizacja, remont i doposażenie świetlic wiejskich										5 000 000,00 zł Środki zewnętrzne pozyskane z UE, Budżet Gminy Łowicz
		Dostosowanie budynku publicznego do pełnienia funkcji wsparcia osób starszych w codziennych sytuacjach										Budżet Gminy Łowicz, GOPS
		Organizacja wydarzeń kulturalnych oraz rekreacyjnych dla seniorów i młodzieży										300 000,00 zł Budżet Gminy Łowicz
		Organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych										Budżet Gminy Łowicz
		Współpraca w obszarze kultury z instytucjami kultury, w celu zapewnienia dostępności oferty kulturalnej mieszkańcom Gminy										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne

Cel operacyjny	Kierunki działań		Okres wdrażania									Planowane koszty realizacji zadania/ Planowane źródło finansowania
			2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Cel operacyjny 2.1 Podnoszenie kompetencji zawodowych mieszkańców	Rozwój kompetencji zawodowych mieszkańców	Organizacja szkoleń i kursów										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne
		Zwiększenie liczby przedsiębiorców na terenie gminy										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne
		Ograniczenie bezrobocia										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne
	Stworzenie oferty dla inwestorów i rozwój promocji gospodarczej gminy	Pozyskiwanie nowych inwestorów										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne
		Budowanie lokalnej marki gospodarczej gminy										Budżet własny Gminy Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne
		Promocja terenów inwestycyjnych										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne

Cel operacyjny	Kierunki działań		Okres wdrażania									Planowane koszty realizacji zadania/ Planowane źródło finansowania
			2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Rozwój opłacalnego ekonomicznie rolnictwa Cel operacyjny 2.2	Wspieranie rolników i poprawa wydajności rolnictw	Kultywowanie gospodarki wiejskiej przez promowanie zatrudnienia w rolnictwie i sektorach powiązanych										Budżet Gminy Łowicz, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Regionalny Program Operacyjny
		Wspieranie zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi										Budżet Gminy Łowicz, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Regionalny Program Operacyjny
		Pomoc przy uzyskiwaniu środków na rzecz rozwoju obszarów wiejskich										Budżet Gminy Łowicz, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Regionalny Program Operacyjny
Rozwój i poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej Cel operacyjny 2.3	Rozwój infrastruktury komunikacyjnej oraz poprawa funkcjonowania systemu infrastruktury technicznej	Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego										860 000,00 Budżet Gminy Łowicz
		Budowa systemu odwodnienia dróg										Budżet Gminy Łowicz
		Przebudowa, modernizacja dróg na terenie gminy										6 000 000,00 Budżet Gminy Łowicz; FOGR

Cel operacyjny	Kierunki działań		Okres wdrażania									Planowane koszty realizacji zadania/ Planowane źródło finansowania
			2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
		Budowa ścieżek rowerowych i poboczy										2 000 000,00 Budżet Gminy Łowicz
		Poprawa gospodarki wodno – ściekowej w miejscowości Jamno na terenie gminy Łowicz										3 900 000,00 środki zewnętrzne UE, Budżet Gminy Łowicz
		Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nieskanalizowanych										800 000,00 Budżet Gminy Łowicz, WFOŚiGW w Łodzi; Mieszkańcy Gminy
		Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Niedźwiada										2 525 690,00 Budżet Gminy Łowicz, Program Rządowy Polski Ład
		Budowa przyłączy kanalizacji sanitarnej na terenie gminy										1 500 000,00 Budżet Gminy Łowicz, WFOŚiGW w Łodzi Mieszkańcy Gminy
		Wykonanie ujęcia wód podziemnych z utworów trzeciorzędowych – otworu studziennego nr 1a (zastępczego) na ujęciu grupowego wodociągu wiejskiego w miejscowości Niedźwiada										500 000,00 Budżet Gminy Łowicz

Cel operacyjny	Kierunki działań		Okres wdrażania									Planowane koszty realizacji zadania/ Planowane źródło finansowania
			2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
		Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej										1 200 000,00 Budżet Gminy Łowicz
		Modernizacja budynków stacji uzdatniania wody										900 000,00 Budżet Gminy Łowicz
Cel operacyjny 3.1. Poprawa estetyki	Utworzenie terenów rekreacyjno-wypoczynkowych; Zagospodarowanie terenów zielonych i poprawa ich stanu	Wzrost powierzchni terenów zieleni i poprawa ich stanu										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne
		Zwiększenie powierzchni terenów rekreacyjno-wypoczynkowych										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne
		Rozwój terenów rekreacyjnych i wypoczynkowych										Budżet Gminy Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne

Cel operacyjny	Kierunki działań		Okres wdrażania									Planowane koszty realizacji zadania/ Planowane źródło finansowania
			2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Poprawa stanu środowiska naturalnego Cel operacyjny 3.2.	Montaż instalacji OZE; Wzrost udziału OZE Prowadzenie działań niskoemisyjnych w ramach walki ze smogiem; Przeprowadzenie termomodernizacji budynku; Przeprowadzanie działań edukacyjnych mających na celu podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców; Likwidacja odpadów azbestowych	Wymiana indywidualnych systemów grzewczych										900 000,00 Budżet Gminy Łowicz, Program „Czyste Powietrze”
		Ochrona powietrza w Gminie Łowicz poprzez montaż odnawialnych źródeł energii										42 585 028,34 UE - Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, Oś Priorytetowa IV Gospodarka niskoemisyjna, Działanie IV.1 Odnawialne źródła energii, Poddziałanie IV.1.2 Odnawialne źródła energii, mieszkańcy Gminy Łowicz
		Zwiększenie efektywności energetycznej budynku Warsztatów Terapii Zajęciowej w Parmie										1 500 000,00 Fundusz Przeciwdziałania COVID-19 dla jednostek samorządu terytorialnego, Budżet Gminy Łowicz
		Prowadzenie działań edukacyjnych dot. ochrony środowiska										Budżet Gminy Łowicz

Cel operacyjny	Kierunki działań		Okres wdrażania									Planowane koszty realizacji zadania/ Planowane źródło finansowania
			2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
		Realizacja Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest										900 000,00 Budżet Gminy Łowicz, WFOŚiGW w Łodzi
Ciel operacyjny 3.4. Niedopuszczenie do pojawienia się ryzyka powodziowego, poprzez racjonalne gospodarowanie gruntami przyległymi do cieków wodnych, w szczególności niedopuszczanie do nich zabudowy	Ochrona naturalnych koryt cieków, Ochrona naturalnej retencji gruntów	Regulacja koryt cieków naturalnych										Wody Polskie Regionalny Zakład Gospodarki Wodnej Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne
		Zwiększanie retencji wód podziemnych: ograniczanie spływu powierzchniowego z użyciem różnych metod										Wody Polskie, Regionalny Zakład Gospodarki Wodnej Właściciele gruntów Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne
		Budowa zbiornika retencyjnego										Budżet Gminy Łowicz; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne; Środki partnerów

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej opisano fundusze i środki zewnętrzne, które stanowią potencjalne źródła finansowania działań strategicznych.

Fundusze Europejskie na lata 2021-2027

Polityka spójności na lata 2021-2027 ma obejmować następujące fundusze: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+) oraz Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST).

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej UE, w tym ma łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.

Fundusz Spójności służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).

Europejski Fundusz Społeczny+ ma być głównym narzędziem UE służącym zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki.

Powyższe fundusze polityki spójności będzie uzupełniał **Fundusz Sprawiedliwej Transformacji**. Jest on częścią Europejskiego Zielonego Ładu (European Green Deal) i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji, a jego celem jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej.

W ramach **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich** wspierany jest rozwój wsi i obszarów wiejskich oraz sektor rolno-spożywczy. W perspektywie na lata 2021-2027 wyznaczono dziewięć celów w zakresie: zapewnienia rolnikom godziwych dochodów, zwiększenia konkurencyjności, poprawy pozycji rolnika w łańcuchach wartości, przyczyniania się do łagodzenia skutków zmian klimatu i przystosowywania się do nich, a także do zrównoważonej produkcji energii, wydajnego gospodarowania glebą, różnorodności biologicznej i krajobrazu rolniczego, zmian strukturalnych i wymiany pokoleń, zatrudnienia i wzrostu gospodarczego na obszarach wiejskich, zdrowia, żywność i oporność na środki przeciwdrobnoustrojowe.

Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspierają przedsięwzięcia, w formie instrumentów zwrotnych, z zakresu ochrony środowiska, efektywności energetycznej, energii odnawialnej, ekologii, ochrony przyrody oraz zarządzania gospodarką wodną i odpadową.

Rządowy Fundusz Dróg

Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg (RFRD) stanowi kompleksowy instrument wsparcia realizacji zadań na drogach zarządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Jego celem jest przyspieszenie powstawania nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury drogowej na szczeblu lokalnym, stanowiącej ważny element prawidłowego funkcjonowania i rozwoju gospodarki oraz przyczyniającej się do poprawy poziomu życia obywateli.

Funduszu ma również na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych. Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej stanowi przy tym działanie komplementarne do inicjatyw podejmowanych na szczeblu krajowym w odniesieniu do budowy systemu autostrad i dróg ekspresowych, przyczyniając się do stworzenia spójnego i zintegrowanego systemu transportowego.

Fundusze norweskie i EOG 2014-2021

Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy (czyli tzw. Fundusze norweskie i EOG) to forma bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Islandię, Norwegię, i Lichtenstein nowym członkom UE – kilkunastu państwom Europy Środkowej i Południowej oraz krajom bałtyckim. Głównym celem Funduszy norweskich i Funduszy EOG jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem.

Za koordynację wdrażania Funduszy norweskich i EOG w Polsce odpowiada Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju.

Programy w ramach III edycji Funduszy norweskich i EOG będą wdrażane do 2024 r. Wyjątek stanowi Fundusz Współpracy Dwustronnej, który będzie wdrażany do 30 kwietnia 2025 r.

Do programów tych należą:

- Rozwój przedsiębiorczości i innowacje,
- Rozwój Lokalny,
- Badania naukowe,

- Edukacja,
- Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu,
- Kultura,
- Zdrowie,
- Sprawiedliwość,
- Sprawy Wewnętrzne,
- Fundusz Współpracy Dwustronnej,
- Pomoc Techniczna,
- Fundusz NGO,
- Social Dialogue-Decent Work.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)

Jest to kompleksowy program reform i projektów strategicznych. Jego celem jest wzmocnienie odporności gospodarczej i społecznej oraz budowa potencjału polskiej gospodarki na przyszłość. Powyższy Program ma odbudować kondycję gospodarki po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 i zapewnić jej większą odporność na przyszłe nieprzewidziane okoliczności. Środki przyznawane w ramach programu mają być przeznaczone na modernizację technologiczną, trafić do rodzimych firm oraz poprawić jakość życia Polaków i konkurencyjność naszej gospodarki.

W ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności Polska będzie miała do dyspozycji ok. 58,1 mld euro, w tym: 23,9 mld euro w formie dotacji oraz 34,2 mld euro w pożyczkach. Czas na wykorzystanie tych środków to rok 2026.

Środki muszą być przeznaczone na konkretne inwestycje, wpisujące się w kluczowe obszary dla UE: infrastruktura, transport, energia i środowisko, innowacje, cyfryzacja, zdrowie, społeczeństwo oraz spójność terytorialna.

Wobec powyższego, Plan odbudowy ma na celu zbudowanie odporności poprzez realizację projektów w następujących obszarach:

1. Odporne społeczeństwo:
 - Ochrona zdrowia.
 - Edukacja.
2. Odporne państwo:
 - Cyfryzacja usług publicznych
 - Infrastruktura i komunikacja
3. Odporna gospodarka:
 - Umiejętności.

- Nowe technologie.

4. Odporne środowisko:

- Budynki.
- Energetyka.

Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018 – 2027 (PROO) i Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO).

PROO to program bezpośredniego wsparcia rozwoju polskich organizacji obywatelskich. Dotacje w ramach programu będą przydzielane na rozwój instytucjonalny organizacji oraz realizację ich celów statutowych. Dotacje będzie można uzyskać zarówno na realizację wieloletniej strategii rozwoju organizacji, budowę kapitału żelaznego, ale także np. na zaspokojenie nagłych potrzeb w sytuacjach awaryjnych. Są uruchamiane konkursy dla mediów obywatelskich, organizacji strażniczych, think tanków.

Celem FIO jest natomiast dofinansowywanie projektów mających na celu zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne. Dotację można otrzymać na projekt społeczny. Zakres możliwych do zrealizowania działań obejmuje wszystkie obszary działalności pożytku publicznego. W ramach Programu wydzielone zostały cztery priorytety: „Małe Inicjatywy”, „Aktywne Społeczeństwo”, „Aktywni Obywatele”, „Silne Organizacje Pozarządowe”.

Fundusz Inwestycji Samorządowych

Fundusz Inwestycji Samorządowych zarządzany jest przez Polski Fundusz Rozwoju. Fundusz powstał z myślą o zapewnieniu kapitału niezbędnego dla realizacji inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Fundusz oferuje kilka instrumentów finansowych: kapitał wspólnika/akcjonariusza, pożyczka wspólnika/akcjonariusza, dług podporządkowany względem finansowania bankowego. Samorządy dokonują wyboru wspólnika jako akcjonariusza w trybie procedur konkurencyjnych. Głównymi sektorami objętymi tą formą finansowania są zadania użyteczności publicznej i zadania własne jednostek samorządu terytorialnego, w tym głównie drogi, ulice, mosty, sektor wodno – kanalizacyjny, infrastruktura społeczna, gospodarka odpadami, transport zbiorowy, ciepłownictwo, ochrona zdrowia. Samorządy mogą pozyskać również środki na obiekty: infrastruktury sportowej, infrastruktury wspierającej biznes czy infrastruktury miejskiej.

Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Analiza SWOT – przestrzeń i środowisko	14
Tabela 2. Analiza SWOT – społeczeństwo	14
Tabela 3. Analiza SWOT – gospodarka	15
Tabela 4. Analiza SWOT – infrastruktura techniczna	15
Tabela 5. Analiza SWOT – infrastruktura społeczna	16
Tabela 6. Cele strategiczne i operacyjne	18
Tabela 7. Cel strategiczny: 1. Zwiększenie dostępu do infrastruktury i usług społecznych.....	20
Tabela 8. Cel strategiczny 2: Rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej	24
Tabela 9. Cel strategiczny 3: Ochrona środowiska z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii....	28
Tabela 10. Harmonogram realizacji działań Strategii Rozwoju Gminy Łowicz na lata 2022-2030	51
 Rysunek 1. Model struktury przestrzenno-funkcjonalny gminy Łowicz	31
Rysunek 2. Model struktury przestrzenno-funkcjonalny gminy Łowicz – uwarunkowania środowiskowe	33
Rysunek 3. Położenie gminy Łowicz na tle Obszaru Zielonej Gospodarki	44
Rysunek 4. Podział zadań realizacji Strategii.....	47